

SEIMO NARIO RAIMUNDO LOPATOS PASISAKYMAI PORTALE DELFI

2020-2022

2020.05.06

Raimundas Lopata: rusai per koronaviruso krizę lygiuojasi į Baltijos valstybes

Siaučiantis koronavirusas, kritusios naftos kainos ir smukęs Vladimiro Putino reitingas nedidina Rusijos agresijos prieš Baltijos valstybes tikimybės, teigia politologas prof. Raimundas Lopata. „Rusija grimzta į tokią situaciją, kurioje agresija prieš Baltijos valstybes Putino reitingui nepadės. Rusai dabar suka galvas dėl išgyvenimo, ir jei būtų vykdoma tokia agresija, jiems kiltų pagrįstas nepasitenkinimas ir klausimas – kas čia apskritai vyksta?“ – interviu „Delfi“ svarsto politologas. Maža to, per savo propagandinius debatus ginčydamiesi apie pandemijos suvaldymą, rusai, pasak Lopatos, lygiuojasi į Baltijos valstybes kaip gerosios praktikos pavyzdžius. Pašnekovas taip pat atkreipia dėmesį, jog Vakarai paprastai remia tą Rusijos lyderį, kuris neleidžia šioje valstybėje įsivyrėti chaosui. „Taip buvo Michailo Gorbačiovo ir Boriso Jelcino laikais, taip gali būti ir dabar. Vargu ar Putinas šiomis aplinkybėmis ryšis kariniam konfliktui“, – sako Lopata. Susiję straipsniai: Skvernelis: palyginti su Švedija, mes pasirinkome subalansuotą variantą (124) Algirdas Butkevičius: ištikus bėdai, visiems taikoma lygiava, kuri nėra teisinga (45) – Kodėl pasukote į politiką? – Žinoma, galėjau tęsti akademinę ir visuomeninę veiklą. Pastaruoju metu teko inicijuoti keletą liberalų diskusijų apie asmens laisvių problemas Lietuvoje. Kartais gera būti tik stebėtoju, kritiku, galbūt – įvairių visuomeninių akcijų dalyviu. Bet pajutau, kad to nepakanka. Taip gimė sprendimas dalyvauti politinėje veikloje. Žvelgdamas į liberalias arba liberaliomis save laikančias partijas, natūraliai pasirinkau Liberalų sąjūdį. Kažkada – po gerai visiems žinomos istorijos – buvau skeptiškas šios partijos atžvilgiu. Tačiau sulig Viktorijos Čmilytės-Nielsen atėjimu į partijos lyderės poziciją, manau, liberalių pažiūrų telkimo Lietuvoje idėja gali būti įgyvendinta. Šis punktas liberalų darbotvarkėje – svarbus ir nepriklauso nuo artėjančių Seimo rinkimų. Liberalių jėgų, norinčių apginti asmens laisvę nuo per didelio valdžios kišimosi, yra nemažai. Kalbant apie valdžios kišimąsi – turime jau visą dešimtmetį baimės atmosferos, pažymų politinės kultūros, neatsakingų šnekų ir draudimų. Šiandien pandemijos akivaizdoje šios problemos dar labiau paaštrėjo. – Prieš 15 metų esate sakęs, kad Lietuvos politikoje neliko politikos. Ką reiškia šis pasakymas – ir kokia situacija dabar? – Sakydamas, kad Lietuvoje neliko politikos, kalbėjau apie tai, kad viskas virto viešuoju administravimu – technologinėmis biurokratinėmis procedūromis. Matyt, vizionieriškų idėjų stoka lėmė tokį rutininį gyvenimą. Tada atrodė, kad jau visko pasiekėme, įstoję į ES ir NATO. Tiesa, vieną kitą užsienio politikos idėją dar turėjome – antai Lietuvos kaip regiono centro idėją. Ji buvo ambicinga, bet, kita vertus, įgyvendinama ir mokanti politikos pagrindų, tobulėjimo. Rytų politikos klausimais mes iš tiesų buvome gan solidūs – ES niekas to neneigė. O užsienio politikos meistrystė, savo ruožtu, darė poveikį ir vidaus politinei situacijai. Vėliau ši meistrystė išseko. – Meistrystė ir idėjos, apie kurias kalbate, gyvavo Valdo Adamkaus prezidentavimo metais. Ar Dalios Grybauskaitės prezidentavimas buvo depolitizuotas, rutininis? – Kalbant apie vidaus politiką, gerų idėjų būta: kova su korupcija, tam tikrų biurokratinių mechanizmų įveikimas. Idėjos buvo geros, tačiau jų įgyvendinimas davė pagrindo skleisti tą kovą taip plačiai, kad tapo nebeaišku, dėl ko kovojama. Viskas virto baime ir nepasitikėjimu teisės saugos iš pirmo žvilgsnio nekontroliuojamu, bet, pasirodo, kaip tik kontroliuojamu kišimusi. Būta ir

konstitucingumo problemų. Valstybės raidoje iškilo tam tikrų neaiškumų, kurie stabdė daugelį kitų galimų iniciatyvų. O užsienio politika virto mėtymusi. Tiesa, dabar kalbama apie prezidentės užsienio politikos doktriną. Bet jei tos doktrinos ir būta, tai pasižiūrėkime – kokia kaina. Kiek buvo prarasta blaškantis nuo nugaros atsukimo Rytų partnerystei prie nugaros atsukimo pagrindiniams strateginiams partneriams. – O kokios buvo jūsų minėtos konstitucingumo problemos Grybauskaitės prezidentavimo laikotarpiu? – Turiu galvoje asmens laisves ir panašius dalykus. – „Kontroliuojamas“, kaip sakėte, teisėsaugos kišimasis? – Būtent. – Per dvylika metų pasikeitė trys valdžios: buvo konservatorių-krikdemų, socdemų ir valstiečių daugumos Seime. Ar visos jos buvo administratorių, o ne politikų valdžios? – Visos jūsų minėtos valdžios nesibodėjo pažadų mažinti ir daryti efektyvesnį biurokratinį aparatą. Bet buvo orientuojamasi tik į patį procesą. Estijoje – kitaip: viešojo administravimo procesas orientuotas į rezultatus, o jame dalyvaujantys žmonės žino, kokie paskatinimai ir bausmės jų laukia. Ten yra moralinis stimulas tvarkingai atlikti savo pareigas, ne tik būti proceso dalyviais. Be kita ko, visoms mūsų valdžioms buvo būdingas kertinių pozicijų išdalinimas saviškiams, kurie, savo ruožtu, sukeldavo daugiau problemų nei sprendavo. – Šiandien, kai valstybės žadama parama nuo koronaviruso nukentėjusiam verslui sunkiai pasiekia savo gavėją, dėl visko kaltinamas biurokratizmas. Kieno kaltė iš tiesų didesnė – biurokratinio aparato ar valdančiųjų politikų? – Kalti ir tie, ir anie. Politinė valdžia turi valdyti procesus, vykstančius ir biurokratiname aparate. Bet Lietuvoje atsitiko taip, kad biurokratinis aparatas pats pasirašo taisykles, o jam savo sprendimus „nuleidžianti“ politinė valdžia neparodo prioritetų, nesudeda akcentų. Tada ir vieni, ir kiti pradeda dangstyti Briuseliu, kalbėti apie tai, kad dar reikia kažin kokių rekomendacijų, taisyklių derinimo ir pan. Taip kurstomos vidaus įtampos (santykiuose su verslu, nuosavais piliečiais) ir keliama nepasitenkinimo Briuseliu bei nepasitikėjimo ES banga. – Kaip manote, kodėl verslo ir ypač asocijuotų verslo struktūrų atstovai Lietuvoje dėl stringančios paramos šį pavasarį buvo linkę kaltinti biurokratus, o ne politikus? – Gerbiant asocijuotas verslo struktūras, vis dėlto tenka pripažinti, kad jos dažnai neveikia kaip savarankiškas interesų reiškėjas. Jos stengiasi būti valdžios priedeliu, o ne savarankišku žaidėju. Matome ir tam tikrą jų struktūrų suaugimą su valdžios struktūromis. Suprantu, kad turi būti dialogas, bet tai, kas tarp jų vyksta, dažnai virsta tiesiog prašymų valdžiai platforma. Stebina ir tai, kad racionaliems verslo atstovų pasiūlymams stringant, į tai dažnai numojama ranka, vengiant kritikuoti valdžią. – Kaip vertinate dabartinės valdžios pasiekimus ar klystkelius kovoje su koronavirusu? – Tauta laikosi gerai, o valdžia daug kalba. Kartais panašu, kad ne tik daug kalba, bet ir meluoja. – Apie ką meluoja? – Pavyzdžių – daug. Apie esą gerai veikiančią infrastruktūrą pandemijai atremti, pakankamą reagentų testavimui kiekį, apie tai, kad turėjo pakankamai apsaugos priemonių prieš paskelbiant pandemiją. – Kaip paaiškintumėte tai, kad visuomenės nuomonė valdantiejiems – palanki? – Sukurta baimės atmosfera. Įsijungia savisaugos instinktai. Atsiranda globos poreikis. Kai vyrauja tokia atmosfera, dažnai kyla noras ieškoti autoritetų pagalbos. Tačiau iš esmės turime tokią situaciją, kai valdžia neatlieka savo funkcijų. Antai Seimo dauguma sąmoningai perleido valdžios vadeles vyriausybei. Ir taip eilinį kartą sukompromitavo patį Seimą. Kyla daug klausimų dėl šio proceso konstitucingumo – turiu galvoje ekstremalios situacijos aplinkybes. Galbūt tai – politiniai žaidimai prieš Seimo rinkimus, naudojantis sudėtinga situacija. Kartais pagalvoju: juk mes taip smarkiai, grubiai tariant, kibdavome į atlapus rusams. O kas būtų, jei mums kiltų dar rimtesnių už virusą grėsmių? Kaip mes atrodytume, jei kas nors atsitiktų Astravo AE? Juk matome, kad visas valstybės politinis valdymas – išklerys. Valstybės institucijos skelbia, kad jos – skaidrios ir pasirengusios atremti visus iššūkius. Bet taip nėra. – Ekonomistas Raimondas Kuodis sako, kad

valdančiųjų pensininkams žadami 200 eurų yra pakiša prieš rinkimus. Politologas Mažvydas Jastramskis, savo ruožtu, tvirtina, kad to negalima vadinti rinkėjų papirkimu. Kaip manote jūs? – Gerbdamas pensinio amžiaus žmones, vis dėlto noriu atkreipti dėmesį į tai, kad pensijas jie gauna. Kodėl nebalansuojama ir skirstoma į kastas? Būčiau labiau linkęs pritarti Kuodžio nuomoni. Žinoma, galima kalbėti apie tai, kad paramos pensininkams paketas – tik dar vienas tarp kitų planuojamų ir kol kas nevykdomų paramos paketų. Tačiau tokių kalbų nebūtų, jei būtų iš karto paskelbti visi paketai. O dabar susidaro įspūdis, kad visuomenė skirstoma į kastas. Tai stebina ir verčia manyti, jog siekiama rinkiminių dividendų.

– Bet juk tai kelia nepasitenkinimą tų, kurie dėl karantino buvo priversti uždaryti verslus, neteko pajamų. – Tiesiog taip veikti – paprasčiau, o paprastumas – lengviausias kelias politikoje. Nenorima daug galvoti, pasitelkiami tradiciniai instrumentai. Reikalingas rimtas spaudimas valdžiai, siekiant politinio teisingumo. Juk vis dar gyvename demokratijos sąlygomis, vadinasi, tokie sprendimai reikalauja ilgesnių diskusijų. Tačiau laikas spaudžia, ir, prisidengdami ekstremalia situacija, valdantieji priima tokus sprendimus, kurie, jų manymu, padės laimėti rinkimus. – Ar valstiečiai, šitaip skirstydami paramą, gali laimėti artėjančius rinkimus? – Sunku pasakyti. Situacija – vis dar nestabili. Išmokos pažadėtos, bet nežinome, kaip situacija atrodys po poros mėnesių. Anksčiau būta testinių procesų, kuriuos tiriant buvo galima prognozuoti įvairius scenarijus. O dabar mes kalbame apie stipriai pakitusią ir toliau besikeičiančią žmonių emocijų būseną, kuri apsunkina prognozes. – Ar Tėvynės sąjunga turi realių galimybių suformuoti daugumą būsimame Seime? Apklausos jiems proveržio tikrai nerodo, partijos lyderiai per karantiną kažkur dingę. – Tokiose situacijose klausama – kur tie lyderiai, o kai šie ima aktyviau rodytis, tada klausama – kodėl jų visur taip daug? Dalis piliečių patenkinti kasdien matydami ir girdėdami sveikatos apsaugos ministrą arba ministrą pirmininką, bet kitiems tai ima nusibosti. Tas pat ir kalbant apie konservatorių-krikdemų politikus: tai jų per daug, tai per mažai. – Valdančiųjų politika nusivylę rinkėjai turbūt norėtų dažniau girdėti, ką krizės sąlygomis siūlo didžiausios opozicinės partijos lyderiai. – Manau, kas nori girdėti, tas išgirsta. Kitas klausimas – ar neatėjo nusivylimo visais politikos veikėjais ir pačia politika laikotarpis. Rinkėjams gali pradėti atrodyti, kad valdžia – tai ne politikai, o administratoriai. – Bet ir nusivylę politiką rinkėjai už ką nors balsuos. Už ką jie balsuos? – Kas gali pasakyti? Žiūrėsime. Daug kas priklausys nuo valdžios veiksmų. Jūs teisingai sakote – daug kas priklausys ir nuo opozicijos veiksmų, kalbėjimo, siūlomų išeikių. Maža to, matydami dabartinį Seimo darbą, turime pripažinti, kad demokratijos veikimas ir politikų atsakomybė sutriko. – Negirdėti mūsų valdžios aiškaus požiūrio į tas diskusijas, kurios šiandien vyksta ES. Antai Vokietija ir Nyderlandai ginčijasi su labiausiai nukentėjusiomis nuo koronaviruso Pietų Europos šalimis dėl finansinės paramos modelio. Kokia Lietuvos pozicija? – Lietuvos pozicija pastaruoju metu – pasėdėti ir palaukti. Pandemijos kontekste dažnai kritikuojamas prezidentas Gitanas Nausėda, kuris galėtų šias temas plačiau atskleisti. Suprantu, kad žmonėms dabar išoriniai reikalai gali atrodyti ne tokie svarbūs. Bet juk vis tiek jie lygins tai, kaip koronaviruso akivaizdoje tvarkosi Lietuva, su tuo, kaip tvarkosi aplinkinės valstybės, kaip atrodo situacija ES. Trūksta net elementarios informacijos apie Lietuvos poziciją šiais klausimais. Apie tai, kuris kelias teisingesnis – ar vokiškas, ar kitas – palikta diskutuoti ekspertams. Daug kas priklausys nuo ES narių apsisprendimo ES atžvilgiu, nuo to, ką joms reiškia žodis „solidarumas“. Matome, kad Briuselis šiuo metu yra pralaimėtojo padėtyje. Nepaisant to, kad be Briuselio pagalbos vargu ar būtume pralaužę Lenkijos ledus – kalbant ir apie mūsų vežėjus, ir žmonių

grįžimą į Lietuvą. Be Briuselio spaudimo Varšuvai viskas būtų buvę daug sudėtingiau. Žiūrint į ES mechanizmus, taip pat iškyla klausimų dėl tam tikro konstitucingumo. Mums kyla tokių klausimų įvedus ekstremalią padėtį Lietuvoje, bet jų kyla ir dėl vienašališko valstybių pasitraukimo iš Šengeno sutarties. – Ar tai nebus ES byrėjimo pradžia? – Kol kas galime tik matyti tendencijas, kurios vienus gąsdina dėl to, ką jūs sakote, o kitiems atrodo, kad tai – tik laikini dalykai. Nors aš manau, kad padėtis – daug rimtesnė. Kas vyksta atskirose ES narėse, šioms prisidengiant ekstremalia padėtimi? Neaišku, koks bus Europos solidarumas ir požiūris į bendrą pasaulio vaizdą – tai, kaip klostysis santykiai su JAV, Kinija. Šiuo atžvilgiu irgi yra iškalbingų ir įdomių tendencijų. Prieš metus ES kalbėjo apie Kiniją kaip partnerę, bet – konkurentę ir strateginę priešininę, bandydama į vieną formulę suvesti tris nesuderinamus dalykus. Ieškota ekonominio pragmatizmo santykiuose su Kinija, bet dabartinė krizė atvėrė akis dėl Kinijos ekonominio ir politinio poveikio ne tik visam pasauliui, bet ir konkrečiai – Europai. Paradoksalu, bet tai paspartino Europos atsivėrimą ir greitesnę perspektyvų suteikimą Vakarų Balkanams. Vakarų Balkanai greičiau integruojami į ES. Užvirė diskusijos dėl vieningos laisvosios rinkos funkcionavimo: juk pašalinę ES vidaus barjerus, pamiršome apie apsaugą nuo trečiųjų šalių, pirmiausia – Kinijos. Dabar tos diskusijos atgimsta. – Didelį rezonansą sukėlė visuomenės nuomonės apklausa Italijoje, parodžiusi, kad į Kiniją ir Rusiją žiūrima kone kaip į geresnes drauges už JAV ir Vokietiją. Ar tai ženklas, kad italai – ir ne tik jie – gali žengti „Brexito“ keliu, ar tai – daugiau laikinas reiškinys? – Manau, daugiau – laikinas reiškinys. Turime matyti, kaip susiklostė ši konkreti situacija. Trūko ES solidarumo akcijos, kai Italija prašė jai suteikti pagalbą, prasidėjus koronaviruso krizei. Kinai ir rusai į tuos prašymus atsiliepė, bet ir vieni, ir kiti kėlė reikalavimus, kad apie jų teikiamą pagalbą būtų garsiai skelbiama. Iš tos pagalbos buvo daroma politika, o teigiama atodaira į minėtus reikalavimus galėjo sukelti tą rezonansą, apie kurį kalbame. Tačiau šis poveikis gali būti tik laikinas reiškinys: daug priklausys nuo to, ką prieš tai minėjote – kokį krizės suvaldymo ir pagalbos labiausiai nukentėjusioms šalims modelį pasirinks ES. ES mechanizmai, savo ruožtu, net nepaisant situacijos rimtumo, neleis priimti greitų sprendimų. Bet kuriuo atveju šis veiksnys bus labai svarbus. Visas pasaulis dabar spėlioja, kokia bus tarptautinė tvarka po pandemijos. Gyvename teorijų atgimimo laikais: ar bus vieno polio, ar daugiapolis pasaulis, ar apskritai plis anarchija. – Kinijos įtaka ES pastaruoju metu didėjo. Ar aštrėjant nesutarimams tarp JAV ir Kinijos ES netaps palankesnė Kinijai? Ar Italijos visuomenės nuotaikos neviršys ES darbotvarkių norma? – Ne, nemanau. Apie tuos dalykus, kuriuos teigiate, galėjome kalbėti prieš pandemiją arba jai tik prasidėjus. Bet šiuo metu tai, kas glūdi už Kinijos suteiktos pagalbos ir veiksnių, kelia gan griežtą ES valstybių narių reakciją. Dabar ypač atsargiai kalbama apie Kiniją. Žinoma, kai kurios valstybės gali toliau žaisti tam tikrus žaidimus. Ir iki krizės Italija, Portugalija bandė būti tarpininkėmis žaidime, vykusiame tarp Kinijos, JAV ir Europos. Savų dividendų JAV ir Kinijos akistatoje bandė išlošti, tarkime, Vengrijos ministras pirmininkas Viktoras Orbanas. Bet dabartinės tendencijos – absoliučiai priešingos: auga atsargumas Kinijos ir jos propaguojamo naujojo Šilko kelio atžvilgiu. Neatsitiktinai kai kurios ES valstybės ėmėsi griežtinti įmonių pardavimo taisykles. Jos net kišasi į įmonių akcijų paketus. Maža to, vis labiau girdėti kalbų apie Europos strateginę autonomiją. Niekas nežino, ką tai reiškia, bet panašu, kad linkstama saugotis nuo trečiųjų šalių, visų pirma – Kinijos. Dedamos pastangos išlaikyti transatlantinius ryšius, stengiamasi moderuoti tuos prieštaravimus, kurie kyla santykiuose su prezidento Donaldo Trumpo administracija. Man atrodo, kad Europos strateginės autonomijos sąvoka gali išreikšti pastangas apmąstyti, kaip Europa galėtų tapti visaverte pasaulio politikos žaidėja. Žinoma, tai priklausys ne

tik nuo ES strategijos, bet ir kiekvienos valstybės narės apsisprendimo. ES nacionalinių valstybių santykiai – atskiras klausimas. Gali būti, kad nacionalinių valstybių vaidmuo, palyginti su ES struktūrų vaidmeniu, didės. Lieka tik spėlioti, kokio pobūdžio būtų tas naujas kompromisas ir kas iš jo išloš. – Galbūt ne tik dažniausiai linksnuojamos Vengrija ir Lenkija mėgins stiprinti nacionalinės valstybės vaidmenį? O gal ir šių dviejų valstybių griežtesnės nuostatos tėra laikini taktiniai virazai per daug nenukrypstant nuo bendro kurso? – Nelengvi klausimai. Sunku pasakyti, kuo viskas baigsis, bet noras nubauti Orbaną kol kas liko tik noru. Labai daug priklausys nuo to, kaip ES susitvarkys su išėjimo iš koronaviruso krizės strategija. Bet man labai keista, kad trūksta žinių apie mūsų valstybės poziciją ir pasirinktas politines kryptis. Kažkur, tiesa, šmėkstelėjo tarpukario laikų Lietuvos, Lenkijos, Latvijos, Estijos ir Suomijos – didžiosios Baltijos Antantės – kontūrai. – Ar įmanoma šiandien trumpai ir aiškiai nusakyti Lietuvos užsienio politikos strategiją? – Abejoju. Manau, strategija – tokia: atsisėsti ir palaukti. – Ir Grybauskaitės prezidentavimo laikais, ir dabar? – Prezidentė Grybauskaitė turėjo aiškų strateginį orientyrą – Berlyną. Strategija buvo – eiti Berlyno nurodyta kryptimi. Tai buvo racionaliai apskaičiuota pozicija, davusi Lietuvai dividendų. Deja, besąlygiškas orientavimasis į Berlyną užgoždavo Lietuvos nacionalinius interesus. Pavyzdžiui, trukdė mūsų santykiams su Varšuva. – O dabar yra koks nors orientyras? – Sunku pasakyti. Dabar sprendimai dėl orientyrų atsiranda tada, kai spaudžia kuri nors situacija. Vyksta keisti dalykai. Tarkime, dėl sienų atvėrimo: atvykstantiems iš Latvijos ir Estijos karantinuotis nereikės, o vokiečiams – reikės. Kodėl vokiečiams reikia, o latviams, estams ir eventualiai lenkams – nereikia? Atsakymas – vokiečių kraujas, pasirodo, kitoks. – Kas taip sakė? – Yra tokių, kurie taip išaiškino. – Kas laimės JAV prezidento rinkimus – Trumpas ar Joe Bidenas? Tiksliau – kas laimėtų, jei rinkimai vyktų dabar? – Dabar Trumpo galimybės greičiausiai būtų didesnės. – O kuris iš kandidatų būtų geresnis Lietuvai? – Lietuvai geriau ne kuri nors administracija, o Amerika. Per koronaviruso krizę organizavome italų palaikymo akciją su Italijos trispalvėmis. Kodėl nesurengus tokios pačios JAV palaikymo akcijos – ypač turint omenyje sudėtingą kovos su koronavirusu situaciją Amerikoje? – Kritus naftos kainoms ir siaučiant koronavirusui Rusijoje, spėliojama dėl šios šalies tolesnės raidos. Ar rusų visuomenė tyliai kentės ir viską ištvėrs, ar sukils prieš nevykusią valdžią, ar Vladimiras Putinas bandys gerinti savo smukusius reitingus vykdydamas naują agresiją? – Jei situacija Rusijoje vestų režimo pasikeitimo link, tai kiltų klausimas – kokia bus to režimo transformacija? Akivaizdu, kad režimo transformacija nereikštų demokratinių opozicijos jėgų, su kuriomis mes siejame savo viltis, pergalės. Nes demokratinės jėgos neturi nei lyderio, nei tvirto pagrindo. Gali nutikti taip, kad režimo esmė nekistų, o Putino vietą užimtų kitas autoritarinis vadovas. Beje, nepaisant to, kad vadiname Rusijos režimą autoritariniu, nepaprastoji padėtis, kurios prašė opozicija, nebuvo paskelbta, o pats autoritarinis lyderis, laukiantis referendumo dėl savo politinio ilgaamžiškumo, pasislėpė. Ir kartais padalina kosminių, su realybe nesusijusių interviu. Dorojimosi su krize vadelės atiduotos regionams, nuleidžiant jiems federalines direktyvas, prieštaraujančias tų regionų direktyvoms. Matome, kaip regionai užsidaro vieni nuo kitų, o Maskvoje bandoma tvarkytis su virusu, įvedant elektroninius pasus ir kuriant didžiules eiles, kai tie pasai tikrinami. Vyksta daug paradoksalių dalykų. Neišeina sakyti, kad Putinas ir jo aplinka nesuvokia grėsmės. Bandoma išlaikyti atlyginimus, palaikyti įmonių pajėgumus. Kalbant apie naftos kainų kritimą iki neregėtų žemumų, nereikėtų pamiršti ir Rusijos turimo rezervo. Esant dabartinėms naftos kainoms, Rusija turėtų išsilaikyti iki 2021 m. pabaigos. Bet nepamirškime ir kito dalyko: Vakarų pasaulis vargu ar suinteresuotas režimo Rusijoje pasikeitimu. Nes niekas nežino galimų padarinių. Bendra išvada

būtų ta, kad visi tarptautinės politikos žaidėjai iš krizės išeis susilpnėję. Tai ir atveria kelias būsimoms konfigūracijoms. – American Enterprise Institute ekspertas Leonas Aronas iškart po Naujųjų metų interviu „Delfi“ sakė, kad Putinas gali bandyti gerinti savo reitingus surengdamas „ribotą“ agresiją vienoje iš Baltijos valstybių. Ar šis scenarijus dabar tampa realesnis? – Aš įsitikinęs, kad šis scenarijus netapo realesnis. Rusija grimzta į tokią situaciją, kurioje agresija prieš Baltijos valstybes Putino reitingui nepadės. Rusai dabar suka galvas dėl išgyvenimo, ir jei būtų vykdoma tokia agresija, jiems kiltų pagrįstas nepasitenkinimas ir klausimas – kas čia apskritai vyksta? Maža to, šiandien stebėdami ideologinius, propagandinius debatus apie pandemijos Rusijoje suvaldymą, matome, kad lygiuojamasi į Baltijos valstybes, sakoma, kad situacija valdoma, kaip Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. Tiesa, manipuluojama skaičiais, bet vis tiek Baltijos valstybės pateikiamos kaip gerosios epidemijos suvaldymo praktikos pavyzdys. – Tai dabar režimo kaitos Rusijoje turėtume bijoti labiau nei agresijos? Nauja valdžia gali būti baisesnė? – Nebūtinai baisesnė: tiesiog – tokia pati, kad ir su kitu veidu. Tai – vienas galimų scenarijų. Vakarai, matydami pokyčius Rusijoje, paprastai remia tą lyderį, kuris neleidžia toje valstybėje įsivyrauti chaosui. Taip buvo Michailo Gorbačiovo ir Boriso Jelcino laikais, taip gali būti ir dabar. Vargu ar Putinas šiomis aplinkybėmis ryšis kariniam konfliktui.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/multimedija/seimo-rinkimai-2020-ka-rinksimes/raimundas-lopata-rusai-per-koronaviruso-krize-lygiuojasi-i-baltijos-valstybes.d?id=84311935>

Raimundas Lopata. Kodėl Paluckas nori pirkti baltarusišką elektrą?

2020.06.12

Socialdemokratų lyderis Gintautas Paluckas nuosekliai ragina glaudžiau bendradarbiauti su Baltarusija ir atkakliai siūlo pirkti būsimą, neva pigesnę, Astravo AE elektrą. Jeigu rusų atominė elektrinė Baltarusijos Astrave nekeltų grėsmės Lietuvos nacionaliniam interesui, galima būtų ir nekreipti dėmesio į G. Palucko atkaklumą. Dabar tenka.

Klausimas būtų, ar tai tik G. Palucko pozicija, konkuruojant su Vyteniu Andriukaičiu, kuris iš jų yra prorusiškesnis, ar visos LSDP? Kitaip tariant, ar tik G. Paluckas ragina nevykdyti Seimo 2017 m. priimtų įstatymų dėl nešvarios ir brangios elektros nepatekimo į Lietuvos ir ES rinką, ar tai ragina daryti ir visa socialdemokratų partija, jos parlamentinė frakcija su Juliumi Sabatausku, Rasa Budbergyte ir kt., bei socialdemokratų europarlamentarai Juozas Olekas, Vilija Blinkevičiūtė?

O juk dar 2016 m. tuo metu valdančioji LSDP paskelbė pareiškimą, kuriame siūlė bendromis Baltijos šalių pastangomis riboti Astravo AE jėgainėje pagamintos elektros pateikimą į biržą, Kruonio HAE ir dujines kogeneracines elektrines panaudoti ne galimos Astravo AE aptarnavimui, o naujų savo gamybos pajėgumų išnaudojimui, gamybos iš atsinaujinančių išteklių nestabilumams subalansuoti. Tuometiniai socialdemokratų puikiai suvokė, kad Kruonis gali tapti iš esmės

Baltarusijos Astravo atominės jėgainės infrastruktūros dalimi. Ir su jo pagalba Minskas, ruošdamasis grąžinti milijardines paskolas Maskvai, galvoja „pralaužti“ kelią savo energijai į Baltijos rinką ir išstumti iš čia skandinavišką elektrą. Todėl ir 2017 m. balandžio 20 d., ir birželio 15 d. už antiastravinius įstatymus balsavo visi Seimo posėdžiuose dalyvavę socialdemokratų frakcijos nariai (tame tarpe ir J. Sabatauskas, ir R. Budbergytė, ir J. Olekas ir kt.).

Prisiminkime, kad G. Paluckas savo laiku buvo europarlamentaro Justo Paleckio patarėju, dirbdamas Vilniaus miesto administracijoje buvo patrauktas baudžiamajai atsakomybei, iki šiol niekada neišrinktas, išskyrus LSDP pirmininko postą, kuriame būdamas atsisakė pasirašyti tarppartinį susitarimą dėl šalies gynybos finansavimo. Jam tapus LSDP pirmininku partija skilo. Ir yra gerai informuotas gandas, kad tikroji skilimo priežastis yra tikrai nemažos lėšos, kurios galimai buvo pervestos iš partijos sąskaitos į asmeninę, o paaiškėjus, iš karto grąžintos. Keista, kad iki šiol ši istorija, jei tai tiesa, nutylima. Dabar gi G. Paluckas sako, kad „kitoje kadencijoje šis Astravo „blokados“ farsas turės būti užbaigtas, nes jis nepasiekė jokių tikslų – elektrinė stovi, pradeda veikti, o Lietuva dėl politinių motyvų atsisako galimybės įsigyti galimai pigesnės elektros savo žmonėms ir verslams“. Yra energetikų suskaičiuota, kad baltarusiškos elektros pigumas yra tik mitas G. Palucko galvoje ir kad šiandien elektros kaina Baltijos rinkoje yra 4,5 cento, nes esame su skandinavais. O Astravo kaina bus ne mažiau 7 centų. Beje, net Aleksandras Lukašenka yra perspėjęs Baltarusijos gyventojus, kad elektra brangs, nes pernelyg ilgai nesirūpinta šalies energijos gamybos objektų modernizavimu, o dėl vadinamojo karštojo rezervo užtikrinimo Baltarusijos šiluminėse elektrinėse reikia įrengti papildomus pajėgumus.

Todėl ir kyla klausimas, kodėl G. Paluckas siekia mūsų rinkoje prekiauti brangesne baltarusiška elektra ir išstumti skandinavišką? Ar jis tikisi, kad Rusija privers Baltarusiją dempinguoti elektros kainą, o rusai su baltarusiais draugiškai išsiaiškins, kas mokės už dempingą. O gal tai, G. Palucko nuomone, turės padaryti lietuviai.

Štai kodėl G. Palucko proastraviniai pasisakymai, raginimai ignoruoti įstatymą verčia suklusti. Net jeigu tai tik partijos lyderio noras išsiskirti, jis labai žalingas Lietuvai ir valstybiška save laikančiai LSDP.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-kodel-paluckas-nori-pirkti-baltarusiska-elektra.d?id=84517827>

Viktorija Čmilytė-Nielsen, Raimundas Lopata. Balsavimas internetu: kaip išsokti iš užburto rato? 2020.06.19

Šis tekstas apie balsavimą internetu ir apie realią galimybę išeiti iš užburto diskusijų apie tokį balsavimą rato. Raginame neatidėliotinai įteisinti ir organizuoti spalį Seimo rinkimus Pasaulio lietuvių vienmandatėje apygardoje internetiniu būdu.

Diskusijos, priminsime – inicijuotos liberalų, apie tokį balsavimo būdą Lietuvoje verda jau penkiolika metų. Per tą laiką parengtos balsavimo internetu koncepcijos, tokio balsavimo sistemos sukūrimo ir įgyvendinimo įstatymo projektai, taip pat – ir įstatymo projektas, siūlantis

kriptografinio asimetrinio šifravimo būdą, ne viena vyriausybė siuntė žygūnus į Estiją, kvietė estų ir norvegų specialistus. Vien 2016–2017 m. balsavimo internetu klausimui išleista 912 303 eurai. Yra atliktos gyventojų apklausa, rodančios, kad daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų remia internetinio balsavimo idėją. Ją kaip itin reikšmingai palengvinančią galimybę lietuviams užsienyje dalyvauti rinkimuose remia ir Pasaulio lietuvių bendruomenė. Ir net Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkė Laura Matjošaitytė sako: „Reikėtų apsvarstyti, nuo ko mes pradėdame: ar pradėdame internetinį balsavimą nuo gyvenančių užsienyje, kurie galėtų pabandyti tą procedūrą, pažiūrėti, kaip ji veikia, arba tai turėtų būti visuotinis balsavimas.“

Visuotinio nespėsime, o štai Pasaulio lietuvių vienmandatėje – realu. Dar 2008 m. VU TSPMI mokslininkų grupė kartu su IT specialistais parengė „Elektroninio balsavimo galimybių studiją“, kurioje įvertinti tokio balsavimo privalumai ir minusai (asmens duomenų apsauga, balsų pirkimas ir pan.). Jie siūlė prieš įvedant internetinį balsavimą nacionaliniuose Seimo rinkimuose šalies mastu išbandyti sistemą keliose rinkimų apygardose. Beje, jų atliktas žvalgomas Lietuvos piliečių užsienyje pilietinio aktyvumo tyrimas leido preliminariai vertinti, jog internetinio balsavimo įvedimas gali paskatinti rinkimuose dalyvauti apie 40 proc. užsienyje gyvenančių Lietuvos piliečių. Norvegijos balsavimo internetu sistemos kūrimo ir techninės dalies vadovas Christianas Bullas ne taip seniai priminė lietuviams, kad Norvegijoje 2009–2014 m. kurta internetinio balsavimo sistema buvo vertinama kaip pilotinis projektas, kurį reikėjo nuolat testuoti, o testavimas vykdytas vykstant rinkimams. Rinkimai Lietuvoje artėja. Artėja jie iki šiol nepatirtame kontekste – ką tik pergyvento koronaviruso karantino ir galimos antros viruso bangos kontekste. Lietuvos Užsienio reikalų ministerijai skirta beveik milijonas eurų užtikrinti balsavimo užsienyje galimybes. Panašu, kad mėginama orientuotis ir į balsavimą paštu, ir į papildomus finansinius bei žmogiškuosius resursus balsavimui organizuoti diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose.

Iki šiol nėra aišku, ar paštai bus „patikimas“ instrumentas. Štai Lenkijos paštas atsisakė artėjančiuose šios šalies prezidento rinkimuose užtikrinti balsavimo biuletenių saugumą. Net jei paštų sistemos veiks, mūsų diplomatinėms tarnyboms kils nemažiau keblesnių klausimų, kaip užtikrinti ne tik gautų balsavimo biuletenių, bet ir mūsų piliečių saugumą. Balsavimas internetu naujai įsteigtoje Pasaulio lietuvių apygardoje būtų neabejotinai saugesnis ir reikalautų mažesnių rinkimų šioje apygardoje organizavimo kaštų. Paradoksalu, bet per pandemiją atsirado daugiau argumentų už balsavimą internetu. Dažnai prisimenant Europos Tarybos Venecijos komisijos rekomendaciją, kad tie teisės aktai, kurie numato balsų skaičiavimo tvarką, nustato galimybes skaičiuoti balsus, gali būti priimami tik likus metams iki rinkimų ir ne vėliau, nederėtų užmiršti, jog rekomendacijos rengėjai net nesusimąstė apie galimas neįprastas, ekstremalias aplinkybes

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/viktorija-cmilyte-nielsen-raimundas-lopata-balsavimas-internetu-kaip-issokti-is-uzburto-rato.d?id=84573185>

Raimundas Lopata. Valstybės vadovas perduoda savo įgaliojimus Stončaičiui, 2020.06.25

Liberalų sąjūdžio ir konservatorių partijų primininkai kreipėsi į Prezidentą Gitaną Nausėdą ir Ministrą Pirmininką Saulių Skvernelį dėl Astravo AE. Astravą netrukus bus mėginama užkurti, neužsitikrinus avarinio ir galios rezervo, ką pripažįsta pati Baltarusija. Tai gali baigtis visišku elektros išsijungimu ir net rimta avarija atominėje. Pasekmės bus ne tik Lietuvoje. Siūloma nedelsiant kreiptis į ES ir į už branduolinę saugą atsakingas Europos branduolinės energetikos institucijas dėl nesaugios Astravo AE Baltarusijoje paleidimo problemų. Kitaip tariant, kreipimosi autoriai mandagiai skatina Respublikos Prezidentą ryžtingesniems tarptautiniams veiksams – kelti ne triukšmą, o aliarmą dėl gresiančio pavojaus ES valstybėms. Akivaizdžios nacionalinio saugumo problemos kontekste mūsų Prezidentas persiunčia kreipimąsi Lietuvos Respublikos Vyriausybės kancleriui Algirdui Stončaičiui!!! Vyriausybės kancleris yra maloniai prašomas „išnagrinėti kreipimesi pateiktus klausimus ir apie priimtus ar siūlomus sprendimus informuoti pareiškėjus bei Prezidento kanceliariją“. Lyg kreiptasi būtų dėl eilinio gatvės remonto Vilniaus rajone.

Nepraėjo nei metai, ir deklaruojamas šūkis apie atviras prezidentūros duris transformavosi į apgultus Pilėnus. Vietoj atrodytų logiško pasirinkimo – pakviesti pas save dviejų partijų lyderius pasitarti dėl jų išdėstytų problemų – renkamasi biurokratinį susirašinėjimo kelią. Prezidentas bijo susitikti atviram pokalbiui su kitaip manančiais? Jam neleidžia jo biurokratinių patarėjų apsuptis? Ar Prezidentas yra laisvas savo pasirinkime? Iškalbingas pats faktas, kad Prezidentas gyvybiškai Lietuvai svarbų klausimą biurokratiškai peradresuoja Vyriausybės kancleriui. Klausimas: ar Prezidentas adekvačiai suvokia savo atsakomybę prieš valstybę? Ar tai nėra akivaizdi savo, kaip Prezidento, pareigų nevykdymo išraiška? Atrodo, kad Prezidentas „Litgrid“ energetikų bei savo patarėjų Jaroslavo Neverovičiaus ir Astos Skaisgirytės gali būti įklampinti į latvių energetikų, kurie jau atrodo kaip rusų energetikai, interesų gynimo istoriją. Matosi, kad jam kalbama apie Baltijos energetikų vienybę kaip svarbiausią vertybę. Bet nutylima, kad vietoje latvių energetikų ten jau sėdi Rusija. Prezidentas, pasak A. Skaisgirytės, jau nebereikalauja, kad Lietuva išlaikytų 2018 m. metodikos pozicijas, kad Astravo AE komercinė elektra nepatektų į Baltijos rinką. Prašoma tik, kad Užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius suderintų savo poziciją su Energetikos ministru Žygimantu Vaičiūnu.

A. Skaisgirytė nebemini fakto, kad Lenkijai bus nepriimtina Astravo AE elektra, ir Rusijos sertifikatai čia nepadės. Ar mūsų Prezidentas ir toliau mano, kad jo patarėjai kalba tai, ką jis mano? Jei taip, tai yra labai blogai. Girdime tik Astravo interesų retransliaciją. Matome užsidariusį nuo kitų nuomonių Prezidentą. Klausimas – kam rašyti Gitanui Nausėdai, jei galima iškart A. Stončaičiui? Taip greičiau, kam iš viso minėti Prezidento vardą?

Skaitkite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-valstybes-vadovas-perduoda-savo-igaliojimus-stoncaiciui.d?id=84616221>

Raimundas Lopata. Apie Baltijos getą?

2020.07.16

Šalyje verda diskusijos, ar tikrai Astravo AE sudraskė Baltijos šalių vienybę ir solidarumą?

Baltijos šalių vienybė bei solidarumas pateikiamos kaip duotybės. Tai – klaidinantis suvokimas, nes iki galo nėra aišku, kas slypi po kreipimais į Lietuvos, Latvijos ir Estijos vienybę bei solidarumą? Kas jungia šias Baltijos šalis ir kas jas skiria? Lietuviai jaučia labai daug simpatijų latviams kaip artimiausiai baltų tautai. Todėl latviai turi didžiausią palaikymą – 93 proc. lietuvių vertina Latviją kaip draugiškiausią Lietuvai valstybę (Estija su 85 proc. rikiuojasi trečia). Panašu, kad lietuviams svarbiausia yra emocija, o ne užsienio politikos tikrovė. Net kandidatų į Lietuvos prezidentus debatuose Latvija nefigūravo, išskyrus Arvydo Juozaičio raginimą mokytis latvių kalbos. Kažkada Romualdas Ozolas yra pabrėžęs, kad Baltijos šalis jungia bendra pasipriešinimo istorija. Jis turėjo omenyje Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdį, Latvijos ir Estijos Liaudies frontus, Baltijos kelią ir iki šiol valstybių atkūrimo proga keliamas trispalves kaip bendrų pastangų griauiant SSRS simbolį. Sovietai nemažai prisidėjo kuriant romantišką paveikslėlį: trys Baltijos tautos kaip mėlynakės, geltonkasės sesės, rankelėmis susikibusios, žiūri tai į Vakarus, bet dažniau į Rytus, nes taip joms naudingiau. Tai – dar caro Rusijos politikos atspindys. Lietuvius bandyta „atkirsti“ nuo LDK valstybingumo paveldo, o XX a. pradžioje juos, jau kaip civilizaciniu požiūriu „nesubrendusius“, imta priskirti prie atitinkamo latvių ir estų Pabaltijo geopolitinio regiono. Imperinė Vokietija atsakė tuo pačiu, nors Pirmojo pasaulinio karo metais taikė ir LDK atstatymo bei unijų su Reicho politiniais dariniais programą kaip platesnio Europos užkariavimo planą.

Baigiantis karui įsivyravo etnografinė tendencija – susikūrė Pabaltijo tautinės valstybės, kaip nacionaliniu apsisprendimu ir galių pusiausvyros tarp Vokietijos, Sovietų Rusijos ir Vakarų šalių paremtos tvarkos išdava. Tarpukariu joms priskirtas sanitarinio kordono, kiek vėliau – buferio, o prieš Antrąjį karą – placdarmo vaidmuo. O tai jau bylojo apie geopolitinį bendrumą, kuriam apibūdinti vartota įkaito samprata. Pabaltijo valstybės pavojus dėl įkaito statuso tarsi jautė. Tai rodytų pastangos kurti politines-karines Baltijos santarves, ieškoti didžiųjų valstybių garantijų, dalyvauti kolektyvinio saugumo sistemose ir pagaliau neutralizuotis. Tačiau pastangos nebuvo sėkmingos, nes trūko solidarumo ir noro tinkamai vertinti viena kitos nacionalinius interesus. Štai kad ir Latvijos 1922 m. skirtas apdovanojimas J. Pilsudskiui, ką tik atplėšusiam Vilnių nuo Lietuvos. Sovietmečiu toliau buvo formuojamas psichologinis Pabaltijo tautų bendrumo suvokimas. Joms net buvo pripažintas „Sovietų Vakarų“ statusas, o iš tikrųjų projektuotas geopolitinio placdarmo vaidmuo. Regis, tokiu statusu buvo patenkinti ir tikrieji Vakarai, nes tikėjosi, kad „Sovietų Vakarai“ įstengs pasukti į Vakarus ir visą SSRS. Atkūrus nepriklausomybes, kai kuriomis politinėmis iniciatyvomis stiprinta trijų Baltijos valstybių integracija: įsteigtos Baltijos Valstybių taryba, Tarparlamentinė Baltijos asamblėja ir kitos institucijos. Tačiau jos nebuvo gyvybingos. Aiškėjo, kad tokią būklę lemia objektyvūs trijų valstybių skirtumai, nerodę tendencijos nykti. Jos dažniau konkuravo, nei bendradarbiavo ir nevengė anaipol ne vienybę stiprinančių veiksnių bei pareiškimų. Palaipsniui ėmė rutuliotis nacionalinių interesų savivokos procesas. Jis skatino kalbas apie „Pabaltijo getą“ ir praktinį kiekvienos iš Baltijos valstybių siekį įtvirtinti savybingą tapatumą. Lietuvos užsienio politikoje

atsirado neformali nuostata – atsiremiant į lenkų maloniai atsuktą petį, toliau bendradarbiauti su latviais ir estais, tačiau rodyti pasauliui, kad geopolitinį rusų sukurtą Baltijos valstybių regioną reikia išardyti. Pasaulis turi matyti kiekvieną šalį atskirai. Nuostata ėmė reikštis Vilniaus siūlymu priimti į NATO bent vieną Baltijos valstybę (suprask – Lietuvą), o Lietuvos – Lenkijos santykius vadinti strategine partneryste.

Estija ėmė glaudinti ryšius su Suomija, įnirtingai ruošti namų darbus rengiantis pakvietimui įsilieti į ES gretas. Ką darė Latvija? Latviai nieko nedarė. Jie laukė palankesnių pasiūlymų iš lietuvių ar estų ir visiems garsiai skelbė, kad Ryga - didžiausias jūrų uostas Pabaltijyje. O kai pasiūlymų nesulaukdavo, ragindavo lietuvius slėptis po lapinėmis kepurėmis arba imdavo mosikuoti vėzdu, pvz., įvesdami papildomus muitų mokesčius lietuviškai kiaulienai. Taip kilo visa serija „karų“: pieno, alkoholio, miltų, kiaušinių, sūrelių ir kt. Dar neseniai Rygoje sklاندė populiarus anekdotas, kad „Maximose“ apsiperka rusai, o latviai eina į „Rimi“. Lietuvos ir Estijos iniciatyvų dėka Latvija be didesnio vargo tapo ES ir NATO nare. Bet tai, kad ši narė gali būti „silpniausia grandis“ euroatlantinėje bendrijoje, demonstravo net JAV prezidentas George‘as W. Bushas, lankydamasis Rygoje 2005 m. Beje, prieš pat šį vizitą Baltijos valstybių santykius eilinį kartą temdė latvių prezidentės Vairo Vyķės-Freibergos apsisprendimas nevykti į Taliną kartu su Arnoldu Ruuteliu ir Valdu Adamkumi minėti įstojimo į NATO metines, bet dalyvauti V. Putino kvietimu Maskvoje rengtame vadinamosios Pergalės dienos parade.

Prieš pat Rygoje 2006 m. vykusį NATO viršūnių susitikimą Latvija uždarė sienas lietuvių vežėjams. Susidariusios milžiniškos krovininio transporto eilės sukėlė krizinę situaciją Lietuvos keliuose. Dar po kelių metų Latvijos vyriausybė jai priklausančio Rygos oro uosto ir kontroliuojamo „airBaltic“ rankomis išstūmė iš skrydžių rinkos „flyLAL“. Skirtingumą, o ne vienybę atspindinčios tendencijos vyrauja iki šiol. Ilgai kalbėta apie regioninį SGD terminalą, kurį latviai ypač siekė turėti savo teritorijoje, kol nepaaiškėjo tikrieji Latvijos priklausomumo nuo „Gazpromo“ mastai. Lietuva prarado 100 mln. eurų. Dėl latvių užsispyrimo gerokai užtruko ir švediškos elektros jungties tiesimas. Tik įsijungus Europos Komisijai ir Švedijai, ginčą dėl „NordBalt“ pavyko išspręsti. Lygiai tas pats vyksta ir su „Rail Baltica“ projektu. Todėl nestebino ir latvių užsienio politikos vadovų pareiškimai dėl Astravo AE, esą „Latvija supranta Lietuvos susirūpinimą dėl Astravo AE saugumo, tačiau renkasi dialogą su Baltarusija“. Nestebina ir tai, kad būtent su latviais vis dar turime teritorinių nesutarimų. Latvijos parlamentas vilkina jūros sienos su Lietuvą ratifikavimą, nors su Rusija pasirašyta ir ratifikuota sienos sutartimi Ryga pakankamai lengvai atsisakė pokario metais atplėšto Abrenės rajono Maskvos naudai. Nereikia pamiršti, kad Ryga su Latvija yra vienas iš rusų verslo centrų. Jis susietas su bankais ir pinigų plovimu per juos, uostais, energetika, transporto infrastruktūra ir poilsiu Jūrmaloje. Net patiems latviams nekelia nuostabos tai, kad elektros pirkime jie renkasi Rusiją prieš Lietuvą. Formaliai apibūdinant, ne iš Rusijos, o iš Astravo, o juk galėtų pirkti elektrą iš Kaliningrado. Bet latviai atkakliai nori pirkti elektrą iš Astravo. Objektyviai vertinant, Lietuvos, o ir Latvijos bei Estijos, užsienio politikos požiūriu Baltijos regionas nėra joks tokios politikos prioritetas. Ir solidarumas tarp šių valstybių nėra svarbesnis už solidarumą su Vokietija, Švedija ar JAV. Šiaip jau Baltijos valstybės neturi tiek skirtingų interesų, kurie turėtų versti pyktis. Ir pyktis nereikia. Tačiau yra viena valstybė, kuri suinteresuota mus pykdyti, o po to taikyti. Iš čia seka labai svarbi išvada Lietuvos užsienio politikai – perdėtas vienybės ir solidarumo su Latvija bei Estija akcentavimas yra vienas iš Rusijos politikos interesų. O Astravas yra tas Rusijos instrumentas,

kuris įvarė pleištą mūsų santykiuose su Baltarusija, supykė su Latvija ir gali sukelti rimtus prieštaravimus su Lenkija. Vienintelis kelias yra ne pataikauti Latvijai (iš tikrųjų, Rusijai), bet laikytis principinės pozicijos - Baltijos valstybių solidarumas yra tame, kad elektros iš Rytų plačiąja prasme kuo mažiau patektų į Baltijos rinką net iki elektros tinklų sinchronizacijos su kontinentine Europa.

Baltijos šalių energetinė nepriklausomybė šiandien ir dabar yra baltiškas solidarumas, o ne „pragmatinių“ santykių vystymas su V. Putino režimu. Prezidento G. Nausėdos patarėjai ir derybininkas, Energetikos ministras Ž. Vaičiūnas nuolatos kalba apie tai, kad Lietuva siekia energetinės nepriklausomybės kartu su Latvija bei Estija, bet reikia suprasti ypač latvius, atsižvelgti į jų norą prekiauti rusiško/baltarusiško Astravo elektra. Deja, tai yra ne Latvijos gelbėjimas nuo rusų pinklių, o jos stūmimas į Rusijos glėbį. Sąmoningai ar nesąmoningai patarėjai ir derybininkas atspindi Rusijos interesą.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-apie-baltijos-geta.d?id=84780901>

2020.07.29

Raimundas Lopata. Valstybės verslas energetikoje – pinigus į Lenkiją

Lenkijos Pomeranijos vaivadijoje prie Gdansko mūsų „Ignitis“ investuoja virš 120 mln. eurų į vėjų jėgainių parko statybą. Tam pasiskolino apie 60 mln. eurų iš Europos investicijų banko. Pasiskolino tuo metu, kai Lietuvoje valstybės valdoma įmonė atvirai skundžiasi, esą nėra lėšų investicijoms į savus elektros tinklus. Todėl pasiskolino įdomiai. Paskola suteikta „Ignitis grupės“ antrinės bendrovės „Ignitis Renewables“ valdomai įmonei „Pomerania Wind Farm“. Kas tai yra?

O gal čia gera idėja ir finansų ministerijai priklausančio „Ignitis“ praktiką reikėtų padauginti visam Lietuvos biudžetui? Paimti kokius penkis milijardus ir investuoti užsienyje? Gyventume iš dividendų? Prezidento gerovės valstybė? Sukuriame keletą įmonių, tegu investuoja kuo daugiau mūsų visų pinigų į Lenkiją, jei ten pelnas didesnis. Tiesa, jei investicijos nepasiteisins, svetimų (iš tiesų, mūsų visų) pinigų praradimas „Ignitis“ strategams gali kainuoti nebent darbo praradimą. Tai tipinis valstybės interesų depolitizacijos pavyzdys, technokratinis valstybės valdymas blogąja prasme, kai vyriausybė perduoda valdymą realiai už nieką neatsakingiems „profesionalams“, nebesuvokiantiems, kad energetiniai šalies interesai nebūtinai yra pelno dauginimas jų valdomai įmonei.

Tuo tarpu Lietuvoje, kovo viduryje, prieš pat karantiną siaubusi audra elektrą atjungė beveik ketvirčiui milijono namų ūkių. Buvo sujudimas ir piktinimasis valstybės valdomomis elektros bendrovėmis. Į priekaištus minėtos bendrovės atsakė nusiskundimais, esą nėra finansavimo ir tik didvyriškų elektros oro linijas taisančių darbuotojų pastangomis elektros tiekimas atstatomas. Taip pat buvo patikinta, kad nepaisant pinigų trūkumo planiniai elektros tinklų remonto darbai yra vykdomi. Liepos viduryje po karantino atsigaušančių tautiečių džiaugsmui Kuršių Nerijoje 10 valandų nebuvo tiekiama elektra. Tinklų remontas pagal planą. O koks planas?

Tai, kad valstybės valdomos „Ignitis grupės“ strategija – investuoti ne į vietos tinklų atnaujinimą, bet į energetikos sektorių užsienyje, neblogai žinoma. Žinoma, kad investuojama Latvijoje, Estijoje, Suomijoje, Didžiojoje Britanijoje, Norvegijoje, Prancūzijoje, Izraelyje ir, regis, planuojama Brazilijoje. Darius Maikštėnas, „Ignitis“ generalinis direktorius ir valdybos pirmininkas, sako: „Didesnis dėmesys tam, iš ko tikimės ateities pelno. Kai mes investuojame užsienio teritorijose, siekiame ir didesnės pelno maržos, kartu ten rinkta didesnė, todėl didesnės plėtros galimybės <...>. Lietuvoje tai darome su mažesniu pelno lūkesčiu, užsienyje – su didesniu.“ Neslepama, kad iš investicijų užsienyje tikimasi ateities pelno, maždaug po 10–11 metų. Tikslai „inovatyvūs“ – nauja valstybės verslo šaka investuoti užsienyje, o ne šalyje. Juk valstybė, kuriai priklauso bendrovė, garsiai skelbia kitaip. Ji skelbia, kad prioritetas yra pritraukti investicijas į šalį ir jas didinti. „Ignitis“ giriasi, kad nemažai investavo į žaliąją energetiką - vėjo jėgainių parkus, o dabar ruošiasi vėjo energetikos plėtrai Baltijos jūroje. Jūrinio parko vystymo projektas, pradėtas privačių iniciatyvų dėka, buvo stabdomas. Lietuvos vėjo energetikos asociacijos nuomone, projektą stabdyti buvo suinteresuotas „Ignitis“, siekiantis perimti jūros vėjo energetikos sektorių. O kalbant apie esamus antžeminius „Igničio“ vėjo parkus, vienas iš jų yra Estijoje, kitas – Lenkijoje. Ar tai reiškia, kad valstybė meluoja ir su „Ignitis“ pagalba taško mokesčių mokėtojų pinigais užsienyje, užuot sutvarkius ir modernizavus šalies elektros tinklus, užtikrinus jų sinchronizaciją su kontinentine Europa? Pastaraisiais metais atlikti nepriklausomi vertinimai rodo, kad skirstomųjų elektros tinklų priežiūra yra nepakankama, todėl gali blogėti infrastruktūros būklė. Šis ir kiti su „Ignitis“ veikla susiję klausimai atsidūrė aukščiausios Lietuvoje audito institucijos – Valstybės kontrolės – dėmesio centre. Valstybės kontrolė tvirtina, kad „2019 m. „Ignitis grupės“ investicijos sudarė 455,7 mln. EUR, t. y. 6,1 proc. daugiau nei 2018 m, tačiau egzistuoja rizika, kad investicijos į infrastruktūrą neužtikrina, kad būtų įgyvendinti Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje keliami tikslai, todėl elektros energijos generaciniai pajėgumai gali būti vystomi nepakankamai, o esami ištekliai panaudojami neefektyviai.

Stebėtis tenka tuo, kad atsidūrus kovos dėl Lietuvos energetinės nepriklausomybę lemiančioje priešstatoje su Rusijos / Baltarusijos atominės politikos užmačiomis, Valstybės kontrolė auditą planuoja baigti 2022 m. Kam tos valstybės audito energetikoje išvados tuo metu bus reikalingos. Nebent pasižadimui su eiline parlamentine tyrimo komisija...

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-valstybes-verslas-energetikoje-pinigais-i-lenkija.d?id=84870087>

2020.08.07

Raimundas Lopata. „Žvalgybos“ ir jų kontrolė

Demokratiname pasaulyje ir net Rusijoje žvalgyba suprantama kaip veikimas užsienyje. Prieš savo piliečius demokratija ir respublika nevykdo žvalgybos. Prieš nusikalstamumą viduje valstybės kovoja kontržvalgyba, bei policija, teisėsaugos institucijos. Tie, kas įstatymais sutapatino žvalgybą su sekimu, turėjo kitokių tikslų. Ne kiekviena specialioji tarnyba, turinti įgaliojimą sekti piliečius, yra žvalgybinė. Tačiau priimtas kriminalinės žvalgybos įstatymas viską sujaukia. Įstatymas, kuris iš esmės nėra reikalingas, nes pakanka baudžiamojo kodekso ir jo pataisų. Tačiau jis yra (tikėkimės, kada nors jo nebus), ir tenka vartoti terminą „žvalgyba“ ten, kur iš tiesų tėra sekimo problemos ir jų sankcionavimas, tad terminą „žvalgyba“ daug kur naudosis kabutėse. Seniai kalbama, kad „žvalgybos“ tarnybų taikomi metodai gali pažeisti žmogaus teises, todėl būtina sustiprinti „žvalgybos“ institucijų kontrolę. Politikai tarsi sutaria, kad tam naudinga įsteigti naują nepriklausomą priežiūros instituciją – „žvalgybos“ kontrolierių (ombudsmeną). Tačiau konkretūs pasiūlymai lieka popieriuje. Kodėl?

Peršasi vienas atsakymas – dabartinei valdžiai nerūpi žmogaus teisės. Eilinė diskusijų banga dėl „žvalgybos“ ombudsmeno kilo 2019–2020 m. sandūroje. Prieš Šv. Kalėdas prezidentas G. Nausėda nusprendė teikti įstatymų pataisas, plečiančias „žvalgybos“ tarnybų galias. Po Trijų karalių parlamentinė opozicija pareiškė, kad prezidento teikiamam paketui pritaris, jei kartu bus nagrinėjamos įstatymų pataisos dėl ombudsmeno. Jis atliktų nepriklausomą „žvalgybos“ tarnybų kontrolę: vertintų šių institucijų bei jų pareigūnų veiksmų atitiktį įstatymams, „žvalgybos“ metodų taikymo pagrįstumą ir teisėtumą, tirtų asmenų skundus. Priminta, kad už tokią instituciją yra pasisakęs visas Seimas ir kad tokios institucijos veikia kitose Vakarų demokratijose. Naujausias pavyzdys – Suomija, kuri 2019 m. padidino jų žvalgybų įgaliojimus ir kartu sustiprino jų veiklos priežiūrą, įsteigdama žvalgybos ombudsmeno pareigybę. Kontrolierius prižiūri žvalgybinės informacijos, jos rinkimo metodų bei kitų veiklų teisėtumą ir žmogaus teisių laidavimą, skatina teisinės apsaugos įstatyminių įgyvendinimą, turi plačias teises gauti visą informaciją apie žvalgybų veiklą, inspektuoti žvalgybų įstaigas, nutraukti žvalgybinės informacijos rinkimo procesus, nurodyti sunaikinti neteisėtai rinktą žvalgybinę informaciją, o medžiagą apie tokias veikas vykdžiusius pareigūnus perduoti ikiteisminio tyrimo įstaigai. Piliečiai, manantys, kad jų atžvilgiu žvalgybos taikė metodus, pažeidžiančius žmogaus teises, gali kontrolieriui skusti tokius veiksmus. Lietuvos Seimo kanceliarija parlamentarams netgi parengė specialią analitinę apžvalgą „Specialiųjų žvalgybos metodų taikymo sankcionavimas bei priežiūra ES valstybėse“. Joje pateikiama gana išsami informacija, kaip Suomijoje ir dar aštuoniose ES valstybėse stiprinama žvalgybų priežiūra. Sunku pasakyti, kiek Seimo narių tą apžvalgą skaitė, bet atrodė, kad Seimas pasiryžęs klausimą spręsti. Ypač po to, kai įvyko politiniai mainai – prezidentas sutiko, kad jo įstatyminio paketo, stiprinančio „žvalgybos“ tarnybas, svarstymas būtų nukeltas į pavasario sesiją. Tuo metu pasirodė ir Seimo kontrolieriaus pažyma. Joje VSD direktorius paragintas daugiau dėmesio skirti žmogaus teisių apsaugai, kontroliuojant pareigūnų veiksmus, ir užtikrinti vedamų bylų tinkamą tvarkymą. O premjerui Seimo kontrolierius pasiūlė inicijuoti įstatymų pataisas ir jame numatyti maksimalius „žvalgybos“ metodų taikymo terminus, įteisinti galimybę teismui skusti pareigūnų veiksmus ir nustatyti VSD surinktos informacijos naikinimo sąlygas.

Seimo kontrolierius apeliavo į Žvalgybos įstatymo spragas, apie kurias jau seniai kalbėjo būrys teisininkų. Įstatyme nenumatyti konkretūs informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimo pagrindai, maksimalus „žvalgybos“ informacijos rinkimo priemonių terminas, asmens teisė kreiptis į teismą dėl žmogaus teisės ribojančių informacijos rinkimo priemonių taikymo, „žvalgybos“ informacijos saugojimo ir panaudojimo terminai bei tvarka. Premjeras Saulius Skvernelis sureagavo, pasisakė už „žvalgybos“ kontrolierių, kuris vertintų ne tik žvalgybos, bet ir kriminalinės žvalgybos institucijų veiksmus, sudarė darbo grupę atitinkamų įstatymų projektams parengti. Į procesą įsitraukė ir Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas. Tiesa, jis įsitraukė po to, kai teko svarstyti aukšto rango VSD pareigūno informaciją apie galimai neteisėtus VSD vadovybės nurodymus rinkti informaciją apie kandidatų į prezidentus aplinkų žmones. VSD veikė teisėtai, aiškino NSGK pirmininkas, tačiau vengiant nesusipratimų turi būti įsteigta žvalgybos kontrolieriaus pareigybė. Jam antrino ir pats VSD direktorius Darius Jauniškis, priminęs, kad apie tokios pareigybės būtinybę jis kalba eilę metų. Taip jau sutapo, kad netrukus D. Jauniškis buvo patvirtintas antrai kadencijai. Beje, Seimui svarstant paskyrimą, VSD vadovas dar kartą pabrėžė labai remiąs ombudsmeno idėją, „kuri stumiamą, man atrodo, ir Vyriausybėje, ir Seime“. Dabar gi aiškėja, kad ombudsmeno idėjos stūmimas virto jos nustumimu į paraštes. Valdantieji tai suvokė ne kaip idėjos, o kaip dūros stumdymą. Štai premjero kovo pradžioje sudarytai darbo grupei terminas pateikti pasiūlymus buvo pratęstas iki liepos 1 d. Kai gegužės pabaigoje opozicija Seime vėl pateikė įstatyminį projektą dėl „žvalgybos“ kontrolieriaus, jis buvo valdančiųjų atmestas. Valstiečių NSGK pirmininkas projektą apibūdino kaip „gerų norų diletantišką kratinį“, o štai iš profesionalų sudaryta premjero darbo grupė, paaiškino jis, sudėlios, kaip čia viskas su ombudsmenu turi būti. Jau rugpjūčio 6 d., o profesionalai tyli. Įspūdis toks, kad net profesionalai sutrikę, kokia yra tikroji premjero sudarytos darbo grupės paskirtis. Jeigu kalbama apie žvalgybos institucijas, tai kalbame apie dvi tarnybas – VSD ir Krašto apsaugos ministerijos Antrąjį operatyvinių tyrimų departamentą (AOTD). Įstatymiškai būtent jos yra tos valstybės institucijos, kurioms pavestos žvalgybinės funkcijos – „dirbti“ su išorės, už Lietuvos Respublikos teritorijos, esančiais veiksniais, keliančiais rizikas ir grėsmes šalies nacionaliniam saugumui. Bet premjeras sako, kad kalbame ne tik apie žvalgybos institucijas, kurias prižiūrės žvalgybos ombudsmenas, bet ir apie kriminalinės žvalgybos tarnybas. Skaičiuokime. VSD ir AOTD priskirtos žvalgybinės, kontržvalgybinės ir kriminalinės žvalgybos funkcijos. Pastarosios - dar septynioms tarnyboms, nuo STT, FNNT iki Muitinės ir Kalėjimo departamentų. Viso – devynios. Žvalgyba, kontržvalgyba bei kriminalinė KŽ yra laikomos atskiromis savarankiškoms įgaliotų valstybės institucijų veiklos formomis. Skiriasi šių veiklų tikslai, uždaviniai, veiklų atlikimo pagrindai, metodai bei rezultatai. Bet yra viena tas veiklas vienijanti gija – žmogaus teisės. Šių metų kovo pradžioje, kai buvo paskelbta informacija apie VSD galimai vykdytus kandidatų į prezidentus aplinkų žmonių šnipinėjimus, kai S. Skvernelis pareiškė apie steigiamą darbo grupę, kuri paruoš įstatyminę dirvą žvalgybos bei kriminalinės žvalgybos kontrolieriaus pareigybei atsirasti, opozicija Seime pateikė Kriminalinės žvalgybos įstatymo pakeitimo projektą. Juo siekta apriboti piliečių sekimą, išplėsti piliečių teises į asmens duomenų apsaugą. Be kita ko, remtasi ir 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/680, kuri iki tol dulkėjo Seimo stalčiuose. Seimas entuziastingai nusprendė, sutvarkome šį reikalą balandžio 28 d. Tai diena atėjus į Seimą, įstatymui po pateikimo nepritarta. Valdantieji nusprendė, kad jis net nebus svarstomas. Ar Lietuva yra teisinė valstybė? Ne.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-zvalgybos-ir-ju-kontrolė.d?id=84940759>

2020.08.20

Raimundas Lopata. Kaip Lietuva baltarusius rėmė

Šiandien Lietuvoje beveik visi yra baltarusių rėmėjai. Labai svarbu, kad neužgestų šis entuziazmas, o kai kam - nevirstų tik proginiu ir rinkiminiu šou. Todėl opu nepamiršti lietuvių paramos baltarusiams vingių. Nes būta ir išdavysčių.

Europos Humanitarinis universitetas (EHU) Penkiolika metų egzilyje Vilniuje veikiantis baltarusių universitetas mažai ką stebina ir iš esmės laikomas sudėtine Lietuvos aukštojo mokslo dalimi. Tai, kad Aliksandro Lukašenkos uždarytam universitetui, kaip vienam iš baltarusių laisvos minties židinių, derėtų suteikti prieglobstį mūsų šalyje ginčytasi keletą metų. Ir iki šiol yra manančių, kad EHU – galvos skausmas Lietuvai. Galbūt todėl vangiai dirbta su partneriais ES ieškant šiam universitetui finansinės paramos. Alesis Beliackis (Алесь Бяляцкі) Baltarusių žmogaus teisių gynimo organizacijos „Viasna“, padedančios politinių represijų aukoms, lyderis, gavęs švedų Per Anger, čekų Vaclavo Havelo Žmogaus teisių, Andrejaus Sacharovo laisvės premijas, ne kartą nominuotas Nobelio taikos premijai. A. Lukašenkos suimtas 2011 m. lapkritį. Suimtas po Remigijaus Šimašiaus vadovaujamos Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos išdavystės, kai per teismą, ministerijos teikimu, buvo išreikalauta perduoti konfidencialią baltarusių opozicijos veikėjo bankinės sąskaitos Lietuvoje informaciją Minskiui. Tos informacijos pagrindu A. Beliackis buvo nuteistas kalėti 4,5 metų sugriežtinto režimo kolonijoje.

Po A. Beliackio suėmimo R. Šimašius prisiekė: „Be jokios abejonės, atsakomybė šita tenka ir jos tikrai nesikratau... Tiek pats asmeniškai, tiek kitos institucijos padarys viską, kad ponas Beliackis nebūtų sodinamas į kalėjimą už savo visuomeninę, žmogaus teisių gynimo veiklą. Tam mūsų institucijos dės visas pastangas, kokios yra įmanomos.“ Ir tuometinis konservatorių Seime Užsienio reikalų primininkas Emanuelis Zingeris dievagojosi, kad visas Seimas atsiprašys A. Beliackio. Ir tuomet, ir šiandien tai vis dar skamba veidmainiškai. Seimas neatsiprašė iki šiol. Kitos institucijos? Kai A. Bieliackį sodino, šalies prezidentė Dalia Grybauskaitė be užuolankų barė Baltarusijos opoziciją, esą jų atstovai beveik nekalba apie nepriklausomybę ir tiesiog siekia „daugiau pinigų“. Keistas sutapimas. A. Bieliackis buvo vienas iš tų baltarusių opozicionierių, kuris kritikavo prezidentę. „Manau, kad buvo per didelis avansas ir D. Grybauskaitės vizitas į Minską, ir A. Lukašenkos atvykimas į Lietuvą, ir tie avansai nepasiteisino“, – sakė jis Seime surengtoje spaudos konferencijoje. Ir pridūrė, kad baltarusių opozicijai yra itin svarbus politinis palaikymas.

Ši spaudos konferencija įvyko 2011 m. gegužę, t. y. maždaug tuo laiku, kai mūsų Teisingumo ministerija ėmėsi A. Bieliackį „priduoti“ A. Lukašenkai. Pagalba diktatoriui 2016 m. A. Bieliackis atsėdėjo trejetą metų. Paleido jį anksčiau laiko ne spaudžiant R. Šimašiui ir kitoms Lietuvos institucijoms, o A. Lukašenkai nusprendus eilinį kartą imituoti posūkį į Vakarus kaip atsvarą

Rusijai. O kadangi ES sankcijų Baltarusijos režimui sušvelninimą susiaurino iki reikalavimo paleisti kelis politinius kalinius, tą Minskas ir padarė. Kai A. Lukašenka 2016 m. vėl pasiskyrė save Baltarusijos vadovu, ES sankcijas sušvelnino, o Lietuva su prezidentė D. Grybauskaitė ir Užsienio reikalų ministru Linu Linkevičiumi priešakyje suskubo pritarti pragmatine vadinamai ES pozicijai. Ir nesigirdėjo tų, kurie paklaustų jų, ar tai neužveria kelių Lietuvai ateityje kalbėti apie šalies principingą užsienio politiką, laikantis bent jau tam tikrų vertybinių ir moralinių kriterijų bei principų.

Baltarusių laiškas G. Nausėdai

Prieš metus keturi baltarusių disidentai – buvęs Baltarusijos Aukščiausios Tarybos pirmininkas Stanislavas Šuškevičius, partijos „Narodnaja Gramada“ pirmininkas Mikalajus Statkevičius (atsėdėjęs A. Lukašenkos kalėjimuose 7 metus), partijos „Baltarusijos krikščioniškoji demokratija“ pirmininkas Pavelas Severynecas (atsėdėjo 5 metus ir šiuo metu įkalintas), Baltarusijos liaudies kongreso narys Uladzimiras Niakliajevas (kiek kartų buvo areštuotas, sunku ir suskaičiuoti) – viešu laišku kreipėsi į išrinktąjį prezidentą Gitaną Nausėdą su perspėjimu neapsigauti dėl plačiai paplitusio vertinimo, esą A. Lukašenka yra Baltarusijos nepriklausomybės garantas. G. Nausėda pareiškė, kad laiškas „inspiruotas“ kažkieno Lietuvoje. Maždaug taip, kaip apie baltarusių opoziciją kalba A. Lukašenka. O ministro L. Linkevičiaus reakcija į šį laišką buvo stačiai nepagarbi – maždaug, žinom mes juos, vaikšto, ir pas mane buvo užėję. Iš tiesų, jie nebuvo pas jį užėję. Nes ne kartą buvo girdėję L. Linkevičiaus požiūrį į Baltarusijos politiką: „Vyksta prekyba, jų prekių eksportas per mūsų uostą. Daug visko kompleksiskai vyksta ir mes turime viską matyti“. Čia kompleksiskai prekyba yra sulyginama su egzistencine tautai grėsme. Kosto Kalinausko byla

Aptikus 1863-1864 m. Lietuvos su baltarusiais ir Lenkijos sukilimo prieš caro Rusiją sukilėlių, tame tarpe vieno iš jų vadų K. Kalinausko, palaikus šalia Gedimino bokšto, kilo diskusijos, kaip, kur ir su kuo tinkamai juos palaidoti. Baltarusijos inteligentijos atstovai su Nobelio literatūros premijos laureate Svetlana Aleksijevič priešakyje kreipėsi laišku į S. Skvernelio vyriausybę ir į prezidentą G. Nausėdą, siūlydamiesi atvykti ir pasitarti dėl K. Kalinausko laidojimo. Lietuvos valdžia laiško autorius atvirai praignoravo. Pabaigai Oficiali Lietuvos užsienio politikos doktrina – vesti vertybinę politiką. Turimi galvoje demokratijos ir tautų laisvo apsisprendimo principai. Bet pernelyg dažnai atrodo, kad Lietuvos politika nutolsta nuo skelbiamų vertybių ir virsta dvigubų standartų politika. Todėl metas į tai pasižiūrėti kompleksiskai. Visų pirma, atsiprašyti tų baltarusių, kuriuos išdavėme, apgavome ar ignoravome, o A. Bieliackiui, nors ir pavėluotai, skirti Seimo Laisvės premiją.

Vesti vertybinę politiką – atsisakyti dvigubų standartų. Ar pagalvojame, kad dvigubi standartai gali būti taikomi ir Lietuvai?

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-kaip-lietuva-baltarusius-reme.d?id=85038541>

2020.08.28

Raimundas Lopata. Už kiek Lietuvoje teisingumas?

Visi prieš įstatymą yra lygūs. Negali būti selektyvaus teisingumo. Nuo čia ir prasideda teisinė valstybė. Bet Lietuvos politiniame gyvenime ne viskas taip paprasta. Pradėjome skaičiuoti kovos su koronavirusu kainą. Ir finansinę, ir politinę. Europoje tai jau pradėta daryti gerokai anksčiau. Matomi ir rezultatai. Lenkijoje ir Rumunijoje atsistatydino sveikatos apsaugos ministrai. Airijoje – žemės ūkio ir maisto ministrė. Prancūzijoje – visa vyriausybė. Jos premjeras ir keli sveikatos apsaugos ministrai jau teisiami. Jiems gresiam keli metai įkalinimo. Už tai, kad nesugebėjo tinkamai valdyti pandemijos. Lietuvoje gi valdžia ilgą laiką gyrėsi, kad bent jau pirmoji viruso banga sėkmingai suvaldyta. Suvaldymo flagmano, sveikatos apsaugos ministerijos vadovui Aurelijui Verygai ta proga įteiktas vardinis pistoletas. Todėl išgirdus apie kovos su virusu vadovo bendražygės – sveikatos apsaugos viceministrės Linos Jaruševičienės – atsistatydinimą, negalėjo nekilti nuostabos. Gal pavargo kovoje su virusu? Paaiškėjo, kad ji atsistatydino po to, kai iš Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos (FNNT) Specialiųjų užduočių valdybos sulaukė įtarimų dėl galimo sukčiavimo, dokumentų klastojimo, neteisėtu būdu įgytų lėšų legalizavimo ir, gal būt, piktnaudžiavimo sudarant greitųjų testų, skirtų COVID-19 virusui nustatyti, pirkimo sutartį.

Valstiečių lyderis Ramūnas Karbauskis ilgai nelaukęs pasipiktino, esą specialiosios tarnybos ėmėsi politikuoti, kadangi artėja rinkimai į Seimą, o tarnybose pilna giminystės ryšiais su opozicija susijusių pareigūnų. „Ir net man kartais atrodo, kad tarnybos pradeda politikuoti, nes tiria tarnybos ne tos, kurios turėtų tirti korupciją, o tiria kažkokios kitos tarnybos, kurios netgi korupcinių atvejų netiria“, – aiškino Seimo Kultūros komiteto pirmininkas. Nei Vyriausybės, nei Sveikatos ministerijos atstovai nedarė nieko, kas būtų susiję su korupcija, pabrėžė R. Karbauskis. Žurnalistiniai tyrimai rodo ką kitą. Jie rodo, kad dėl karantino laikotarpiu įvykusio greitųjų COVID-19 testų pirkimo kritusi sveikatos apsaugos viceministrė yra tik iešmininkė. Tiesioginį pavedimą sudaryti sandorį davė tuometinis premjero Sauliaus Skvernelio patarėjas, o dabar vyriausybės kanclerio pirmasis pavaduotojas Lukas Savickas. Apie padarytą pavedimą jis raportavo ir premjerui S. Skverneliui, ir kancleriui Algirdui Stončaičiui. Natūraliai kyla klausimai generaliniam prokurorui ir visoms teisėsaugos institucijoms: – Kodėl iki šiol nėra pareikšti įtarimai kanclerio pirmajam pavaduotojui L. Savickui ir tiems jo vadovams, kurie davė nurodymą nedelsiant organizuoti greitųjų COVID-19 testų pirkimą? – Kas davė nurodymą kelti bylą sveikatos apsaugos viceministrei, bet ne vyriausybės kanceliarijos politiniams pareigūnams? – Ar visi politiniai pareigūnai yra lygūs prieš įstatymą? Ar vis dėlto viskas vyksta sulig premjero mėgstamu pajuokavimu: „Jei jūs nesėdit – tai ne jūsų nuopelnas, o mūsų tarnybų darbo brokas“?

Skaitkite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-uz-kiek-lietuvoje-teisingumas.d?id=85101115>

2020.09.03

Raimundas Lopata. Kur kišasi ir nesikiša Nausėda ir Linkevičius?

Maskva ir Minskas įvėlė Vakarų į ginčą, kas kišasi į Baltarusios vidaus reikalus. Ginče dalyvauja ir Lietuva. Dėl ko iš tikrųjų ginčijamasi?

Lietuva žodžiais labai daug tarpininkauja Baltarusios reikalui. Europos Sąjungos ir Lietuvos pastangomis žadama paremti baltarusių demokratinę visuomenę. ES turi Rytų partnerystės programą, kurioje ir parama Baltarusios demokratijai bei pilietinei visuomenei. Lietuva taip pat turėjo programas, remiančias baltarusių pilietinę visuomenę ir opoziciją. Dalia Grybauskaitė pirmosios kadencijos pradžioje buvo Minske susitikusi su opozicija, nors jai nelabai patiko opozicionieriai. Gitanas Nausėda, nors ir tris kartus prašytas, taip pat susitiko su dalimi baltarusių opozicijos veikėjų ir tuo labai po to didžiavosi. Lietuvos prezidentas inicijavo ir planą, kaip reikėtų sureguliuoti padėtį kaimyninėje šalyje: valdžios institucijos nutraukia prievartą prieš savo piliečius, paleidžia suimtuosius, pradeda dialogą su pilietine visuomene. Užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius ir Seimas nuolatos susitikinėjo su baltarusių opozicionieriais ir disidentais, rengė įvairias konferencijas apie padėtį Baltarusioje. Seimas priėmė itin griežtą rezoliuciją, raginančią nepripažinti Baltarusios prezidento rinkimų, prezidento Aliaksandro Lukašenkos – legitimiu vadovu, įvesti ES mastu Minsko pareigūnams, atsakingiems už rezultatų klastojimą, žmogaus teisių pažeidimus ir kitus nusikaltimus, sankcijas, kurios apimtų draudimą atvykti ir lėšų išaldymą, taip pat skirti paramą baltarusių nevyriausybinėms organizacijoms. Lietuvoje veikia nemažai užsienio valstybių institucinių fondų, kurie remia kovą už žmogaus teises, pilietines visuomenes Rytų Europoje. Visa tai ir dar daugiau yra mūsų, kaip demokratinėje valstybėje gyvenančių piliečių, pareiga prisidėti prie Rytų Europos demokratizacijos. Rusija pagal savo supratimą dalyvauja Baltarusios, Ukrainos, Moldovos, Gruzijos reikaluose, okupuoja teritorijas, skleidžia ne demokratiją ir pan. Ir kai Vladimiras Putinas ar Sergejus Lavrovas pabara Europą, kad negalima kištis, pavyzdžiui, į Baltarusios reikalus, tai visi mūsų lyderiai pradeda kartoti sunkiai suprantamus žodžius: „Mes nesikišame.“ „Bet juk ši nesikišimo sąvoka yra atėjusi iš šaltojo karo laikų, iš sovietinės erdvės, kur ir buvo vartojama, – neseniai visiems priminė vokiečių politikė Marieluise Beck. Ji paaiškino, kodėl naivu raginti Aleksandrą Lukašenką užmegzti dialogą su opozicija ir kodėl naivu kalbėti apie nesikišimo iš užsienio politiką. Nes opozicijos vadovai įkalinti, o Maskva kuo aktyviausiai kišasi. „Jei Maskva ir toliau kišis hibridinio karo priemonėmis, kaip tai daro dabar, kaip darė Ukrainoje ir Kryme, tuomet tenka baimintis, kad žmones apleis jėgos, – pabrėžė M. Beck, – nes smurtas bus per didelis, nes mes juos vienus palikome. O tada kalbėsime (kaip apie Vengriją 1956-aisiais, Prahą 1968-aisiais), kad tuos žmones palikome vienus.“ Tiesa yra ta, kad mes „nesikišame“ taip, kaip kišasi Rusija. Bet neigti akivaizdžius faktus, kad „kištis“ į demokratinius procesus yra ne tik teisė, bet ir pareiga, būtų klaida. Todėl nesuprantama, veikiausiai posovietiniams stereotipams veikiant, kad nuolatos teisinamasi nesikišimu. Pagaliau reikia nustoti aiškintis prieš Kremlių ir aiškiai pasakyti, kad ten, kur paminamos žmogaus teisės, kur okupuojamos teritorijos, kur gniaužoma demokratija, ten mes visada žmonėms padėsime, nes toks mūsų interesas. Jeigu Rusija tai vadina kišimusi, tegu atidžiai pasižiūri į save.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-kur-kisasi-ir-nesikisa-nauseda-ir-linkevicius.d?id=85142671>

2020.09.09

Raimundas Lopata. Nausėdos lyderystės pastangos

Stebint prezidento Gitano Nausėdos pastarųjų savaitių pareiškimus dėl Baltarusios neapleidžia svetimos gėdos jausmas – ar Prezidentas iš tikrųjų galvoja apie Baltarusią ir jos žmones, ar tik apie savo lyderystę, kurios nėra?

Štai užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius gana aiškiai išreiškė nusivylimą tiek ES, tiek JAV pozicija Baltarusios atžvilgiu. Kadangi ir šalies prezidentas yra ES „dalis“, tai L. Linkevičiaus priekaištai netiesiogiai tenka ir G. Nausėdai. Sprendžiant iš prezidentūros pranešimų spaudai, nėra aišku, ar adekvačiai suvokiama, apie ką kalbama. Tiesa, galbūt tai daugiau ne tiek Prezidento, kiek jo užsienio politikos patarėjų grupės ir jos vadovės kaltė, nesugebant Prezidentui tinkamai nušviesti elementarių dalykų. Na, pavyzdžiui, G. Nausėda vartoja sąvoką deeskalacija. Faktiškai jis tiesiogiai kaltina abi puses, kurias būtina išskirti („deeskaluoti“). Taigi, pasisako prieš baltarusių tautos revoliuciją. Neabejotina, kad jis to nenorėjo pasakyti, tačiau patarėjai, kurie įdeda tokią sąvoką į jo lūpas, matyt, nesuprato tos sąvokos prasmės konkrečiame baltarusiškame kontekste. Kai G. Nausėda po pokalbio telefonu su Ukrainos kolega Volodymyru Zelenskiu sako, kad Lietuva, t. y. jis, yra pasiruošusi imtis lyderystės siekiant dialogo tarp protestuotojų Baltarusioje ir nelegitimaus prezidento, tai atrodo ir arogantiškai, ir nerealistiškai.

Todėl pagrįstai kyla esminis klausimas – ko prezidentas G. Nausėda ir ypač jo patarėja nori iš užsienio politikos? Tiek besirungdamas dėl šalies prezidento posto, tiek tapęs prezidentu G. Nausėda atvirai skelbėsi užsienio politikoje eisiąs prezidento Valdo Adamkaus pėdomis. Bus aktyvus, vertybinis, transatlantinis, padedantis ubagams ir semiantis Lietuvai galios iš visų krypčių. Bus lyderis. Tačiau atėjus metui nuo retorikos apie užsienio politiką pereiti prie poveikio užsienio politikai tapo nelengva pasakyti, ką Prezidentas iš tiesų nori ir gali padaryti. G. Nausėda rodė aktyvumą vizitais užsienyje ir užsienio svečių priėmimu. Tai buvo galima suvokti kaip pastangas „įsitinkinti“, t. y. suasmeninti santykius su tarptautiniais veikėjais. Bet kai susitikimų skaičius pradėjo gožti jų turinį, kilo neaiškumų. Pirmojo dalyvavimo Europos Vadovų Taryboje metu nesimatė prezidento pastangų nei bendrauti su užsienio žiniasklaida, nei organizuoti dvišalius susitikimus. Kai dienos šviesą išvydo pranešimas spaudai apie prezidento susitikimą su Japonijos premjeru Shinzo Abe imperatoriaus Naruhito inauguracijos metu, jį atidžiau perskaityti trūko dešimt minučių. Pats susitikimas tiek netrūko. Ilgiau trūko G. Nausėdos skrydis iš Tokijo į Seulą.

Pirmasis bandymas lyderystei buvo JTO klimato kaitos konferencijoje Prezidento pristatyta taip vadinama globali Lietuvos iniciatyva „Perėjimas prie tvaraus šildymo“. Prie iniciatyvos, anot Prezidento, tuo metu prisijungė Švedija, Austrija, Ukraina, Sakartvelas, Latvija. Tačiau, atrodo, kad tuo ši „globali“ iniciatyva ir baigėsi – pritrūko jėgų ar nusibodo? Paraleliai prasidėjo diskusijos dėl galimos lyderystės Baltarusioje. Pradžioje šia tema buvo keli svarbūs G. Nausėdos pareiškimai apie tai, kad jis sieks dialogo su Aliaksandru Lukašenka, neperžengiant raudonų linijų (nepriklausoma ir demokratinė Baltarusija) ir kad jis suburs ES valstybių koaliciją, pritariančią Lietuvos pozicijai nepirkti elektros iš Astravo AE Baltarusioje. Tikrovėje atsitiko kitaip. Siekdamas dialogo su A. Lukašenka, G. Nausėda vengė kontaktų su baltarusių disidentais ir

opozicionieriais. Burdamas Europoje antiastravinę koaliciją, prezidentas dažniau kartojo Kremliaus tezę apie Astravo saugumo tobulinimą, nei apie Maskvos ir Minsko atominio biznio planą užsidirbti Europos saugumo sąskaita, o Lietuvos antiastravininkus išvadino gaidžiais.

Ir Europos antiastravinės koalicijos kūrimas, ir dialogas su A. Lukašenka baigėsi be rezultatų. Bet G. Nausėda mano kitaip. Jis pasidžiaugė, kad latviai pagaliau oficialiai pareiškė nepirkiantys elektros iš Astravo, nors kažkodėl Prezidentas nenutraukė derybų su Ryga, kuri ir toliau siekia pakeisti tokį nepirkimą reglamentuojantį susitarimą. Jis ilgai džiaugėsi, kad po Vilniaus inicijuoto trijų žingsnių plano situacijai Baltarusioje sureguliuoti buvo sustabdytas smurtas, tą planą labai atidžiai studijuoja Minskas, o už tai Europa su Angela Merkel bei Emanueliu Macronu yra be galo dėkingi Lietuvai už jos lyderystę, nuosekliai ginant žmogaus teises ir remiant baltarusių pilietinę visuomenę. Nors smurtas ir toliau liejasi laisvai. Dažnai G. Nausėdos diplomatijos aktyvumą komentuojantys ekspertai pripažįsta, jog ji yra daugiau protokolinė ir daugiau viešiesiems ryšiams bei asmeniniam įvaizdžiui kurti. O giriantys kaimynystės politiką, pasigenda tos politikos turinio. Taigi, lyg ir turime aiškų atsakymą. Protokolinė diplomatija – tai dar ne užsienio politika. Užsienio politika be turinio – tai jau ne politika.

Net gana nuosaikus vienas lietuvių tinklaraštininkas nesusivaldė nepašiepęs: „Nausėda – Prezidentas, kuris atvedė Baltarusią į demokratiją. Prezidentas, kuris sustabdė Astravo AE. Prezidentas, kuris sutramdė Putiną. Argi gaila už tokius darbus būtų skirti Nobelio Taikos premiją?“ Nesinori, kad iš Lietuvos Respublikos prezidento būtų šaipomasi.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-nausedos-lyderystes-pastangos.d?id=85190091>

2020.09.18

Raimundas Lopata. Kas svarbiau – tarnystė dvarui dėl konferencijos ar garbė?

Lietuvos Respublikos Prezidentūroje rugsėjo 24 d. rengiamas Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos ir Ukrainos forumas „Liublino ketvertas: idėja ir tikrovė“. Sveikintina ir laiku atsiradusi Lietuvos intelektualų iniciatyva. Tačiau rengėjams sąlygas, kas gali ar negali moderuoti vieną ar kitą diskusijų dalį, diktuoja prezidentūra. Kritiškai prezidento politikos atžvilgiu nusiteikę žurnalistai ir signatarai, diskusijų vesti, todėl ir dalyvauti forume, negali. Prezidentas, matyt, nori surinkti dalyvius, kurie liaupsintų menamą jo lyderystę Baltarusijos klausimu. Šiaip jau toks prezidentūros elgesys yra gana skandalingas ir forumo organizatoriai galėtų, pavyzdžiui, diskusijas surengti Vilniaus universitete, kuriame nekiltų klausimų, kas čia vertas vesti diskusijas, o kas ne. Kitu atveju, protestuojant prieš akivaizdžią cenzūrą ir solidarizuojantis su „atmestaisiais“, save gerbiantiems intelektualams nederėtų dalyvauti tokia renginyje. Tie kas dalyvaus, de facto parems prezidentūros pastangas skirstyti intelektualus ir žurnalistus į dvaro tarnus ir nepageidaujamus. Šiame kontekste vertėtų padiskutuoti ir apie mūsų valdžios požiūrį tiek į įvykius Baltarusijoje, tiek į Astravo problemą. Ar tikrai Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda ir vyriausybė rūpinasi šiais valstybei svarbiais klausimais? Panašu, kad dėl rūpesčio kuriama iliuzija, o kartais – ir melas

Visai neseniai buvo suimta Marija Kolesnikova, viena iš trijų garsių Baltarusios moterų, metusių išškį Aliksandrui Lukašenkai. Iškart Lietuva, tęsdama savąją sankcijų A. Lukašenkai ir jo pareigūnams politiką, turėjo reaguoti ir tą sąrašą praplėsti. Jau buvo galima jį praplėsti ir teisėjais, kurie tiesiogiai patarnauja režimui, nepriimdami skundų dėl smurto, sulaikymų ir įkalinimų. M. Kolesnikova, sugebėjusi nepasiduoti išvežimui iš šalies ir puikiai suvokusi, kad toks pasipriešinimas – tiesus kelias į kalėjimą, negali būti tiesiog palikta A. Lukašenkos valiai. O kiek dar tų politinių kalinių, dėl kurių žadėjo grumtis G. Nausėda ne tik vienašališkai, bet ir daugiašališkai. Bet tos lyderystės nesimato. Kur žadėtas prezidento G. Nausėdos rūpestis politiniais kaliniais? Tiek Lietuva, tiek ES kaip visuma lieka atsakinga už nieko nedarymą. Karštai Lietuvoje kalbėta ir apie rūpestį baltarusiais, priverstiems palikti Baltarusiją. Taip, priėmėme išrinktąją lyderę Svatlaną Čichanouską. Suteikėme jai apsaugą, tačiau normalių sąlygų dirbti jos atvykstančiai komandai iki šiol negebėjome paruošti.

O kiek kitų baltarusių, atbloktų į Lietuvą dėl politinių priežasčių, sulaukia pagalbos? Kad gyventų, jie turi atsidaryti bent banko sąskaitą. O tai yra neįmanoma misija šiandien jiems Lietuvoje. Vyriausybė galėtų padėti, bet nepadeda. Kol mes kalbomis aukštinome savo rūpestį baltarusiais ir, pavyzdžiui, skelbėme, kad jau tikrai surasime vietos baltarusių IT specialistams, Latvija jau juos pasiėmė. Nes rūpinosi kiekvienu. Apgailėtinais liūdnam ir Prezidentas, ir vyriausybė atrodo ir dar viename santykių su Minsko režimo bare – antiastraviniame fronte.

Latvijos pusei paviešinus prekybos su trečiosiomis šalimis metodiką, iki šiol skandalingai slepiamą pas mus, ima aiškėti, kad šis visų pusių suderintas susitarimas, kaip ir reikėjo tikėtis, neatitinka Lietuvos interesų. Naujausiame susitarime net neužsimenama apie labai svarbią ir principinę politinę deklaraciją, įpareigojančią latvius nepirkti Astravo elektros. Akivaizdu, kad Lietuvai nebus galima įgyvendinti antiastravinių įstatymų, o tai sunkus kaltinimas Prezidentui ir jo sudarytai vyriausybei.

Šios trišalės metodikos, akivaizdžiai paminančios Lietuvos nacionalinius interesus pasirašymas, daro minėtą susitarimą dėl bendros Baltijos šalių elektros importo iš trečiųjų šalių principų ir metodikos nepriimtina Lietuvai. Konservatorių ir liberalų pareiškimai apie tai, kad Lietuvai būtina ir toliau laikytis šiuo metu galiojančios prekybos elektra su trečiosiomis šalimis metodikos, kad Lietuvos derybininkų pusė iki šiol nepaviešino šios metodikos, kad derybų dėl metodikos su latviais ir estais eiga parodė, jog Lietuvą atstovaujantis Energetikos ministras Žygimantas Vaičiūnas nesugebėjo apginti Lietuvos Respublikos interesų ir turi būti atšauktas kaip derybininkas, iki šiol nesulaukė jokio atsako. Gal vėl Prezidentui adresuotas kreipimasis šiais klausimais nukeliavo į Vyriausybės kanceliariją? Nors prezidentas vos prieš kelias dienas ypač pabrėžė, kad už Lietuvos Respublikos užsienio politiką atsakingas yra jis. Prezidentui G. Nausėdai ne kartą buvo sakyta, kad žmogus vieną kartą „atvežęs“ Lietuvai „maišiagalą – 2“, nebegali apginti nacionalinių šalies interesų. Ir todėl iš karto reikėjo jį atšaukti iš derybininkų. Tačiau Prezidentas demonstratyviai saugojo Ž. Vaičiūną ir netgi buvo jį paskyręs laikinuoju premjeru.

Dabar prezidentūra atsidūrė didžiulėje dilemoje. Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos pirmininkė Inga Žilienė nerodo jokio savarankiško valstybinio mąstymo. Jei prezidentas G. Nausėda leis patvirtinti latvių padiktuotą metodiką, jis patvirtins antro Astravo AE bloko statybos finansavimą. Tada ir vėl prisiminsime, kad vyriausybė ir Prezidentas taip ir nepasiekė bendros

pozicijos su ES dėl Astravo AE elektros nepirkimo, nesugebėjo ES branduolinės saugos institucijoms įrodyti, kaip pavojinga Astravo AE paleisti be reikalingo rezervo. Prezidentūra yra per daug priklausoma nuo su BRELL susietų energetikų nuomonės, kurią retransliuoja arba nebegali pasipriešinti patarėjai Asta Skaisgirytė ir Jaroslavas Neverovičius. Todėl belieka desperatiškos priemonės kritikus bausti, nors neišleidžiant jų į prezidentūrą. Liūdnam juokinga.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-kas-svarbiau-tarnyste-dvarui-del-konferencijos-ar-garbe.d?id=85260381>

2020.09.26

Raimundas Lopata. Laisvės prieštaravimai

Ar šiandien mums yra visiškai aiškūs laisvos valstybės ir visuomenės santykiai? Kokioje valstybėje gyvename, kokią ją norime matyti ir kas tam matymui labiausiai trukdo?

Trukdo prieštaravimai, kuriose slypi veiksniai, galintys į šipulius sudaužyti tai, ko siekiame – liberalios valstybės ir save valdančios piliečių visuomenės. Šiuos prieštaravimus kelia valstybės krizė, kurioje atsidūrė ne tik Lietuva. Ši krizė sukėlė ideologijų nuosmukį. Šis – tradicinių partijų sudribimą ir galų gale vertybių krizę. Visi jau – ne pakeleiviai, o vienas kito priešininkai. Žmonės pasiruošę viskam, kad būtų reikšmingi, pripažinti, bet ne tam, kad spręstų viešuosius reikalus, o tam, kad bet kokia kaina pasirodytų viešumoje ir išgarsėtų. Pirmas prieštaravimas susijęs su pilietinės visuomenės idėja. Pilietinė visuomenė kartais paradoksaliai neleidžia skleisti pilietiškumui. Matome, kaip ji kartais bando įveikti valstybę. Ja rūpintis tarsi nereikia. Ji tampa savaime suprantamu paslaugų tiekėju, kai reikia mokėtis pensijas, stipendijas, pašalpas ir išmokas. Pilietinės visuomenės idėja be grynai politinio valstybės lygmens suvokimo praranda prasmę. Pagrindinis laisvės garantas – laisvų piliečių valstybė. Antras prieštaravimas susijęs su požiūriu į valstybės suverenitetą. Daugelis prisimena tezę, kad suverenitetas yra nedalomas. Galima atsisakyti valdžios, bet ne suvereniteto. Kai tauta bando atsisakyti suvereniteto, ji sukuria fantastinę būtybę – žmogų iš kelių kūnų: vienas turi akis, kitas – rankas, trečias – kojas, ketvirtas – dar kai ką ir nieko daugiau. Šio fantastinio žmogaus kūrimas tapo Lietuvos realybe. Piliečiai praranda specifinio valstybės intereso suvokimą. Dingsta supratimas, kad valstybė turi tik jai būdingą nacionalinį interesą. Trečias prieštaravimas susijęs su konkrečiu nacionaliniu interesu, o būtent su valstybės požiūriu į užsienio politiką. Lietuva yra tarp Europos ir Rusijos civilizacijų, santykinai maža ir neturtinga, jos politinė kultūra tebesiformuoja, o pati valstybė yra Vakarų pakraščio subjektas. Šioje pynėje valstybės veiksnumą išlaikyti nėra paprasta. Tam būtina balansuota užsienio politika. Jos tikslas – didinti valstybės galią ir saugumą per ES ir JAV, su ES ir JAV, iš ES ir JAV, ir užtikrinti tautos šiuolaikiškumą, mažinant atotrūkį nuo Vakarų. Deja, Lietuvos užsienio politikos neturime daugiau kaip 10 metų. Turime protokoline diplomatiją. Bet tai – dar ne užsienio politika. Ir turime užsienio politiką su butaforine retorika, bet be turinio – o tai jau ne politika.

Ketvirtasis prieštaravimas susijęs su atstovaujamos demokratijos idėja, pagrįsta piliečių savivaldos troškimu. Kadangi visi piliečiai negali būti valdančiaisiais, būtina išsirinkti politinius atstovus.

Visuotiniai rinkimai sukuria vadinamąją atstovaujамąją demokratiją. Piliečiai nori į valdžią išrinkti geriausius atstovus, tačiau to jiems nepavyksta padaryti. Jie nuolatos yra nepatenkinti savo pačių išrinktais atstovais. Demokratai reikalauja pasitikėti valdžia, bet piliečiai rodo nepasitikėjimą savo pačių išrinktais atstovais. Valdžia ir visuomenė susvetimėja. Poetiškai kalbant, valdžia taip ir neįstengė mus padaryti broliais ir seserimis, juolab paaiškėjo, kad ir lietuviška valdžia moka apgaudinėti. Todėl piliečiai sako, esą nusivylę, nepatenkinti ir praradę tikėjimą. Tačiau pamiršta, kad jie savo laisva valia yra valdžios kūrėjai. Penktas prieštaravimas susijęs su santykiu tarp liberalizmo ir demokratijos. Liberalizmas ir demokratija išlaiko savo ypatingumą, net kai apjungiamos į vieną „liberaliąją demokratiją“. Liberalai gerbia, gina ir saugo savo ir kitų asmeninę laisvę. Demokratijos uždavinys – ne tik ginti žmogaus teises, bet ir vienyti piliečius. Liberalai gina moralinį individualizmą, o demokratams reikia kolektyvo. Liberalams rūpi, kiek valdžia kišasi į individo reikalus, o demokratams – kas mus valdo?

Net ir bendruomenei įsipareigojęs liberalų individualizmas skiriasi nuo kolektyvo idėja grindžiamos demokratijos. Politiniame lygmenyje tai reikalauja rasti pusiausvyrą tarp liberalaus individualizmo ir demokratinio kolektyvizmo. Šeštasis prieštaravimas susijęs su tautinės valstybės idėja. Vis dažniau atrodo, kad tauta nebegali būti suverenas, nes tapo pernelyg menka platesnei pasaulio sampratai. Mes kritikuojame, kartais ir atmetame tautinę valstybę, tačiau neaišku, kas ją gali pakeisti. Kaip paklaustų Mykolas Romeris, ar jūs kalbate apie tautą – populus kaip sutampančią su politine tauta ir valstybe, ar apie tautą – natio, t. y. tautinį socialinį junginį, siejama su etniškumu, kalba, etnografinė kultūra ir pan.? Šiandien linkstame į fantasmagorijas kaip neva į vaistus, gydančius nuo istorinės realybės. Liepos 6-ąją dieną – monarchijos atminimo šventę – sutinkame nešini respublikoniška trispalve. Mums nesunku skulptūrą, dalyvavusią didžiojo kunigaikščio Gedimino paminklo Vilniaus Katedros aikštėje konkurse, bet jos nelaimėjusią, pervardinti karaliumi Mindaugu ir pastatyti ją prie Mindaugo tilto sostinėje.

Septintasis prieštaravimas – besikeičiantis požiūris į politines ideologijas. Ideologai dar neseniai vadinti „idėjų gamintojais“. Be idėjų neįsivaizduojama žmonių bendrystė ir politikos prasmės suvokimas. Tačiau šiandien šį uždavinį įgyvendina ne ideologai, bet viešųjų ryšių specialistai, reklamos agentūros ir dizaineriai. Juos Milanas Kundera vadino imagologais (įvaizdžio formuotojais): „Būtent imagologai kuria idealų ir antiidealų sistemas, kurios greitai pakeičiamos naujomis sistemomis, paveikiančiomis ne tik drabužių spalvas, bet ir mūsų knygų pasirinkimą, estetinį skonį ir mūsų politines pažiūras.“ Nyksta tikėjimas idėjų reikšme. Piliečiai praranda tikėjimą ideologijomis, bet jos yra būtinas politinės demokratijos elementas.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-laisves-priestaravimai.d?id=85314451>

2020.10.09

Raimundas Lopata. „Bebrų“ politikos dugnas

Tik kelios dienos liko iki Lietuvos apsisprendimo, suformuosiančio valstybės strategiją bent ketveriems metams į priekį. Ir esminis klausimas bus – ar liks valdžioje Ramūnas Karbauskis?

Jis buvo iš esmės sėkmingas oligarchinis bent trijų Naisių – Kauno stambių verslų projektas, kelių krizių metu išgelbėtas „bebrų“ partijos, o vėliau prezidento Gitano Nausėdos. Tikiuosi, visi aiškiai suprantame, kad norint R. Karbauskiui išlikti valdžioje, jam reikia, jog rinkėjai balsuotų ne tik už valstiečius, bet ir už Darbo partiją, ir, žinoma, už LSDDP. Jei norite ir toliau chaoso valstybėje – tai ir bus jūsų pasirinkimas. LSDDP, arba „bebrų“ partija, gerai atskleidžia visos šios dabartinės, o gal ir būsimos koalicijos moralę. Ką reiškia būti svarbiam lietuviškoje politikoje? Būti valdžioje. Keisti partijas, skaldyti savas, būti svetimu tarp savų ir savu tarp svetimų. Bet kokia kaina išlikti visuomenės akiratyje. Dėl tariamo valstybės stabilumo išlaikyti valstybinius postus. Todėl skelbti demokratiją, kartais pakalbėti apie pavojus jai ir nacionaliniams interesams, o iš tikrųjų savo balsais laiduoti daugumos diktatūrą ir išlikti valdžioje.

Lietuvos socialdemokratų partija skilo ne todėl, kad buvo įtampos ir korupcijos partijos viduje požymiai, – tiesiog nesusitarta dėl postų. Ką išnaudojo R. Karbauskis. Jie valdžią įgyja ne savo darbais, o tik dėl kitų politinių veikėjų silpnumo. Tai reiškia, kad net ir bejėgiai gali tapti Lietuvos valdžios turėtojais. LSDDP skelbiasi esanti valdančioji arba esanti valdančiojoje daugumoje. Todėl nesvyrudama prisiima atsakomybę už Jaroslavą Narkevičių ir asfaltu dar kartą surištą daugumą, užsimerkia į rinkimines-agitacines Valdemaro Tomaševskio provokacijas. Iš komjaunimo ir kompartijos laikų jie gerai išmoko, kad svarbiausia ne principai, o propagandinis, demagoginis kalbėjimas. Nesvarbu, kokie tavo darbo rezultatai, svarbu, kad be jokios moralės mokėtum apkaltinti kitus. Taip Andriaus Kubiliaus patarėjas Linas Linkevičius gali hipokritiškai apkaltinti savo buvusį šefą atsakingu už Astravo statybą, nors kaip tik jo aštuonerių metų ministravimas ir yra paminklas Astravo atominėi ir visai mūsų užsienio politikos impotencijai. Gediminas Kirkilas pakyla iki visiškų veidmainystės aukštumų, Beliackio išdavystės istorijoje surasdamas ne Remigijaus Šimašiaus ar savo paties, o, pavyzdžiui, Raimundo Lopatos kaltę.

L. Linkevičius, Juozas Bernatoniš buvo vieni iš vadinamojo dialogo su Aliaksandru Lukašenka dalyvių. Kai A. Lukašenka 2016 m. vėl paskyrė save Baltarusijos vadovu ir laikinai paleido kelis politinius kalinius, ES nusprendė sankcijas sušvelninti, o URM vadovas suskubo tam pritarti ir net imtis lyderystės. Dabar demagogiškai tai bandoma užmiršti, o tuo metu nesudvejota, ar tai neužveria kelių Lietuvai ateityje kalbėti apie šalies užsienio politiką, laikantis bent jau tam tikrų vertybinių ir moralinių principų. Niekada mūsų diplomatinės tarnybos istorijoje to dar nebuvo – viena eilė karjerai „paprastiems“ diplomatams, kai iki ministro-patarėjo rango reikia dirbti dešimtmetį. Ir kita – partiniams ar karjeros draugams, kai karjera gali būti žaibiška, pavyzdžiui, tiesiai į ambasadorius kokioje nors Kanadoje, arba beveik amžina kaip vieno iš viceministro. Valstybės užsienio politika prasideda nuo diplomatinėjų korpusų kompetencijos, orios jų

motyvacijos sistemos, o ne per partinę nomenklatūrą, per kitų karjeros galvas, paverčiant vieną iš pagrindinių šalies institucijų „bebrų“ įdarbinimo agentūra.

Žymioji bebrų ketveriukė – Seimo Europos reikalų komiteto pirmininkas G. Kirkilas, Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas J. Bernatoniš, Užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius, viceministras Neris Germanas – jau beveik dešimt metų įkaitais laiko visą mūsų užsienio politiką. Su R. Karbauskio, V. Tomaševskio, jų pasiskirtų, jiems lojalių užsienio politikai patarėjų prezidentūroje pagalba. Gal užteks?

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-bebru-politikos-dugnas.d?id=85435653>

2020.11.12

Raimundas Lopata. Apie moralizuojančių moralę ir Seimo pirmininko(-ės) rinkimus

Gyvai aptarinėjami naujos koalicijos sudarymo reikalai. Pasigirsta balsų, esą Liberalų Sąjūdis pasiprašė užimti Seimo pirmininko postą. Liberalai nėra niekam jokio prašymo teikę. Ta aplinkybė, jog Viktorija Čmilytė-Nielsen teikiama į Seimo Pirmininkes, yra koalicinis susitarimas, o ne liberalų prašymas. Svarbiausi buvo ir yra darbai, o ne postai – šią poziciją derybų laikotarpiu kartojo visi koalicijos partneriai, ne tik Liberalų Sąjūdis. Ir manau, kad V. Čmilytė-Nielsen bus puiki Seimo Pirmininkė. Kaip būtų ir Gabrielius Landsbergis, jei būtų buvęs toks koalicijos sprendimas. Nors ką tik baigėsi rinkimai ir liberalų rezultatai akivaizdūs, vis dar atsiranda tvirtinančių, jog žmonių pasitikėjimas Liberalų Sąjūdžiu yra minimalus, nes partija yra teisiama ir todėl jos pirmininkė negali būti ir Seimo pirmininke.

Priminsiu, V. Čmilytė-Nielsen yra trečia partijos pirmininkė po Eligijaus Masiulio, kurio narystė partijoje sustabdyta 2016 m. gegužę. Tą pačią dieną, kai buvo pareikšti įtarimai. Liberalai turbūt buvo greičiausiai sureagavusi ir nė sekundės nesudvejojusi partija, tuomet besilaikiusi aukščiausių atsakomybės standartų, apie kuriuos tiek daug kalbama ir dabartinėje koalicijos sutartyje. (Po E. Masiulio partijos pirmininku buvo Remigijus Šimašius, apklaustas žymiojoje „MG Baltic“ byloje, bet sėkmingai pasitikrinęs pasitikėjimą Vilniaus miesto mero rinkimuose, o vėliau įkūręs Laisvės partiją. Apklausta, beje, buvo ir minėtos partijos lyderė Aušrinė Armonaitė. Po R. Šimašiaus buvo Eugenijus Gentvilas).

Su V. Čmilytė-Nielsen partija kardinaliai atsinaujino, pritraukė naujų žmonių. Ir kaip parodė rinkimai, jos lyderystė yra labai sėkminga. Pusė Liberalų Sąjūdžio narių Seime išrinkti vienmandatėse, kur pasitikėjimas reiškiamas asmeniškai. Vienmandatėje į Seimą išrinkta ir V. Čmilytė-Nielsen. Seime ji jau trečią kadenciją ir savo veikla spėjo pelnyti ne tik pozicijos, bet ir opozicinių partijų paramą ir pagarbą. Vis dėl to keisčiausia, kad tokius klausimus apie liberalus ir jos lyderę kelia tie, kurie patys yra teismo pripažinti sakantys netiesą. Konkrečiai turiu galvoje Vytautą Baką, stebėdamasis politiškai apsimelavusio (esą jis neturintis nieko bendro su

referendumu dėl žemės pirkimo, su glifosatu ir Kremliumi) asmens drąsa moralizuoti kitus ir ypač V. Čmilytę-Nielsen. Žmogus, rašęs laiškus Krekliui, vėliau naudojėsis ir buvęs manipuliuojamas VSD informacija, po to viešai šmeižęs VSD direktorių iš Seimo tribūnos. Drąsą, panašų, galima paaiškinti tik V. Bako turėtomis galimybėmis pasinaudoti mūsų teisinės valstybės spragomis. Apie šių spragų pašalinimą ir kalbėjo rinkimų į Seimą metu liberalai. Laikas baigti su slaptais metodais gautos informacijos manipuliavimu savo tikslais. Jokios tarnybos interesai neturi būti aukščiau valstybės interesų – ir nekaltumo prezumpcijos, ir žmogaus orumo gynimas yra didesnis valstybės interesas nei tarnybų savigny. FTB buvusio direktoriaus James Comey, savo įstaigos interesą laikiusio aukščiau valstybės, istorija yra gera pamoka, kaip neturi būti. Taip ir nesame išgirdę aiškios mūsų spec. tarnybų pozicijos ginant Lietuvos interesus Astravo elektros aferoje. Matome, kad oligarchų įmonės toliau dalyvauja pirkimuose, kuriuose reikia specialių leidimų. Niekas neprotuoja, kad premjeras nėra iki šiol apklausiamas „covid pirkimų“ byloje, kad generalinis prokuroras išvažiuoja į svarbiausius teisėjus Europoje, kad įmonė, stačiusi Rusijos karinį oro uostą ir dalyvaujanti Rusijos delegacijos sudėtyje derybose su Kinija, toliau investuoja Lietuvoje ne tik į jautrias sritis, bet ir į viešą savo reputacijos plovimą. Ateityje būtina sutvarkyti nežabotą manipuliacijas pažymomis kaip instrumentu, prilygstančiu teismo sprendimui (kaip alternatyvia teise), neterminuotus Lietuvos piliečių sekimus be jokios atsakomybės. V. Bako ir jo rėmėjo Dariaus Kuolio dėmesiui. Štai kokie darbai liberalų iniciatyva yra ir bus svarstomi tarp koalicijos veiklos planų, o V. Čmilytė-Nielsen, kaip būsima Seimo pirmininkė, tikiu, prisidės prie jų įgyvendinimo:

1. Priimti žvalgybos ombudsmeno įstatymą, kuriame būtų suteiktos realios teisės kontroliuoti žmogaus teisių požiūriu visų žvalgybinių institucijų veiklą.
2. Žvalgybos ir kontržvalgybos įstatymuose nustatyti konkrečius informacijos apie privatų asmens gyvenimą pagrindus, maksimalus žvalgybos informacijos rinkimo priemonių terminus, įtvirtinant nuostatą, panaikinančią neribotą sekimo laiką, asmens teisę kreiptis į teismą dėl žmogaus teises ribojančių informacijos rinkimų priemonių taikymo, žvalgybos informacijos saugojimo ir panaudojimo terminų bei tvarkos.
3. Priimti įstatymą, ribojantį viešą sekimą, ir griežtai reglamentuoti duomenų saugojimą ir naudojimą.
4. Užtikrinti, kad bet kokia žvalgybinė veikla turi būti kontroliuojama Generalinės prokuratūros ir ombudsmeno.
5. Pakeisti STT ir VSD „pažymų“ teikimo ir naudojimo tvarką: pažymos tik analitinės, nuasmenintos. Asmuo, minimas „pažymoje“, jei tai turi įtakos jo reputacijai ar pretenduojamoms pareigoms užimti, turi teisę susipažinti su informacijos turiniu ir skusti tai teismui. Be teismo sprendimo pažymos turinys nėra asmens patikimumo vertinimas.
7. Parengti įstatymus, kurie griežčiau reglamentuotų nedraugiškų, autoritarinių ir totalitarinių valstybių ir su jomis susijusių asmenų investicijas ir dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose.
9. Įstatymiškai reglamentuoti „užsienio agento“ deklaravimo prievolę. Visi ne NATO ir ES šalių piliečiai ir juridiniai asmenys, investuojantys, dalyvaujantys viešuose pirkimuose, išskyrus mažos vertės pirkimus, energetikoje, transporte, informacinių ir ryšių technologijų ar visuomenės informavimo srityje, turi būti užsiregistravę kaip galimai turintys interesų su kitos valstybės interesais.
10. Sukurti mechanizmą, detaliam reguliuojantį teisėsaugos veiksmus verslo atžvilgiu ir užtikrinantį prevenciją verslo įmonių fiziniui ir reputaciniam žlugdymui dėl teisėsaugos veiksmų.
11. Įtvirtinti efektyvias asmenų galimybes apginti savo teises nuo valstybės (pareigūnų asmenyje) perteklinio smurto ir prievartos taikymo.
12. Įstatymiškai aiškiai įtvirtinti, pagal kurį įstatymą –

Kriminalinės žvalgybos ar Baudžiamojo proceso kodekso – specialiosios tarnybos konkrečiu atveju turi atlikti nusikalstamos veikos aplinkybių tyrimą. 13. Peržiūrėti ir tobulinti ikiteisminio tyrimo teisėjo funkcijų sistemą, įvedant kriterijus, aiškiai apibrėžiančius ikiteisminio tyrimo pareigūnų padarytų pažeidimų identifikavimą, priimtų procesinių sprendimų pagrįstumo vertinimą bei jų naikinimo teisinę prielaidas.

14. Peržiūrėti kriminalinės žvalgybos įstatymo metu surinktų duomenų panaudojimo baudžiamajame procese tvarką, tobulinti teikimų bei teismų sankcijų teikimo ir priėmimo teisinį reglamentavimą, susiejant pastarąjį su atsakomybe už žmogaus teisių pažeidimus. 15. Tobulinti prokurorų atliekamą ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnų kontrolės mechanizmą, nustatant aiškius kriterijus ir būtinų kontrolės veiksmų teisinį reglamentavimą, sąžiningą asmenų informavimą apie jų atžvilgiu padarytus teisės ar privataus gyvenimo pažeidimus. 16. Keisti prokurorų ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų drausminės atsakomybės reglamentavimą, ilginant patraukimo drausminėn atsakomybėn terminą. 17. Nustatyti ir įgyvendinti principą, pagal kurį vidaus teisės aktais institucijos pačios negalėtų reguliuoti santykių, kurie gali turėti įtakos asmens laisvių apribojimams, reglamentuoti informacijos apie Lietuvos piliečius rinkimą, naudojimą, saugojimą bei naikinimą. 18. Pakeisti asmens sulaikymo pagrindus ir galimybes, nustatant pagrindinį principą, jog asmuo sulaikomas tik pagrįstu teismo sprendimu.

15. Tobulinti prokurorų atliekamą ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnų kontrolės mechanizmą, nustatant aiškius kriterijus ir būtinų kontrolės veiksmų teisinį reglamentavimą, sąžiningą asmenų informavimą apie jų atžvilgiu padarytus teisės ar privataus gyvenimo pažeidimus. 16. Keisti prokurorų ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų drausminės atsakomybės reglamentavimą, ilginant patraukimo drausminėn atsakomybėn terminą. 17. Nustatyti ir įgyvendinti principą, pagal kurį vidaus teisės aktais institucijos pačios negalėtų reguliuoti santykių, kurie gali turėti įtakos asmens laisvių apribojimams, reglamentuoti informacijos apie Lietuvos piliečius rinkimą, naudojimą, saugojimą bei naikinimą. 18. Pakeisti asmens sulaikymo pagrindus ir galimybes, nustatant pagrindinį principą, jog asmuo sulaikomas tik pagrįstu teismo sprendimu.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-apie-moralizuojanciu-morale-ir-seimo-pirmininko-es-rinkimus.d?id=85708619>

2021.02.13

Raimundas Lopata. Prezidentas Nausėda – Grybauskaitės ar Adamkaus tradicijos tęsėjas?

Viešojoje diskusijoje apie vyriausybės kompetenciją Europos Sąjungos reikaluose pradedami vartoti argumentai, kurie neturėtų būti susieti su reikalo esme.

Štai kolega politologas Lauras Bielinis, Prezidento paskirtas atstovauti kažkokioje valstybinėje komisijoje, viską mato per keršto prizmę, esą konservatoriai ir premjerė puola Prezidentą, nes nori jį sumenkinti ir laimėti kitus prezidentinius rinkimus. Kiti sako, kad šiandien niekas neturi teisės apie tai kalbėti, nes tylėjo prie Dalios Grybauskaitės. Kadangi aš nesu konservatorius, apie Europos Vadovų Tarybos (EVT) problemas esu sakęs bei rašęs ir „gūdžiais“ D. Grybauskaitės

laikais (tik dabartiniai kaltintojai nelabai norėjo tada girdėti ir manęs nepalaikė) ir nepuolu Prezidento, tai, tikiuosi, kad turiu teisę dar kartą išsakyti savo nuomonę. Pirmiausia, tai nėra politinės konkurencijos problema ir ne vien galios žaidimai tarp valdžios institucijų, o valstybės sąrangos ir konstitucingumo reikalai. Lietuva nėra prezidentinė Respublika.

Panašios problemos savo laiku buvo ir Suomijoje bei Lenkijoje. Suomija per įstatymus (konstituciją) padarė, kas buvo logiška – paliko dalyvavimą EVT vyriausybės kompetencijoje. Panašiai nusprendė ir Lenkijos Konstitucinis tribunolas, pateisindamas Prezidento dalyvavimą EVT tik tuo atveju, jei yra sprendžiami esminiai valstybės suvereniteto klausimai.

Į Kiprą, Rumuniją bei Prancūziją Prezidentui irgi nėra kaip žiūrėti, nes tų valstybių prezidentai yra ne tik valstybės vadovai, bet turi konstitucinius įgaliojimus dalyvauti vyriausybės veikloje. Taip, Prezidentas yra valstybės vadovas ir atstovauja valstybei, bet valstybių vadovai yra ir Vokietijos, ir Suomijos, ir Lenkijos, ir Italijos prezidentai. Dalyvavimas EVT nėra protokolinis atstovavimas valstybei. Tai yra atsakingas darbas, sprendimai, kurie turi pasekmių, visų pirma, vyriausybės veiklai. Dažnai kartojama tezė, kad užsienio politika yra išskirtinė prezidento kompetencija. Tai – mitas. Konstitucija sako, kad prezidentas ir vyriausybė kartu vykdo užsienio politiką. Vyriausybė tvarko krašto reikalus. Įstojus į ES, krašto reikalai tvarkomi ir Briuselyje. Ta aplinkybė, kad Lietuvos prezidentas nuolatos sėdi EVT posėdžiuose, kelia kitų šalių nuostabą apie kažkokią specialią Lietuvos konstitucinę sąrangą, nors taip nėra. Lietuva atrodo kiek nedemokratiška ir neeuropietiška, eksponuodama perdėtas prezidento galias, akcentuojant lyg karališką atstovavimą, o ne kasdienį vyriausybės europinės politikos darbą. Tuo labiau, kad daugelis klausimų EVT net nėra užsienio politikos reikalai. Lietuva prezidento asmenyje EVT atrodo vieniša ir nebūtinai teigiamai išsiskirianti.

Tai prasidėjo D. Grybauskaitės laikais, kai premjerai ir dauguma politikų tiesiog nenorėjo su ja ginčytis, tuo labiau, kad visuomenė nežiūrėjo ne į Konstituciją, o žiūrėjo į Prezidentę. Bet kodėl tokia praktika turi būti tradicija? Gal geriau grįžti prie V. Adamkaus tradicijos, tuo labiau, kad G. Nausėda akcentuoja artumą V. Adamkui. Galų gale, negi Prezidentui sumažėtų pagarba ar būtų prarastos jo galios, jei jis į EVT, kai svarstomi vyriausybės kompetencijos klausimai, „leistų“ vykti premjeri? Nes iš tiesų, kitokių argumentų, kaip tęsti „D. Grybauskaitės tradiciją“ ir nėra. Galima, žinoma, skatinti diskusiją apie konservatorių kerštą arba net naudoti spec. tarnybas veikiant politinį procesą, bet tai niekur neveda. Prezidentas turėtų vadovautis Konstitucijos raide ir dvasia, ginti demokratinės Respublikos principus, o ne klausytis, matyt, linkusių pataikauti, o ne būti kritiškais, patarėjų (tai matosi viešumoje) nuomonių. Jeigu bus prieita prie to, kad bus aiškinamasi įstatymiškai ir konstituciškai, viskas gali baigtis kaip Lenkijoje ir Suomijoje – EVT dalyvaus tik premjerai.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-prezidentas-nauseda-grybauskaites-ar-adamkaus-tradicijos-tesejas.d?id=86463113>

2021.05.30

Prof. Raimundas Lopata. Ar įmanoma Lietuvai projektuoti savo ateitį?

„ – O mes praecityje ar ateityje? – paklausė Alisa. – Mes duobėje, – atsakė Triušis.“ Ar įmanoma iš duobės matyti savo ateitį, ją prognozuoti ir projektuoti? Trumpas atsakymas būtų – galima bandyti nuspėti, kartu žinant, kad spėjimas nebus teisingas. Tačiau pats spėjimo numatymo procesas turi savo prasmę, nes išvydę, kad klydome, būsimė labiau išmintingesni bei pasiruošę spėti naują ateitį.

Žinoma, bus prieštaraujančių, kurie aiškins, kad ir duobėje sėdint galima numatyti ateitį per praecitį ir savo bei pasaulio istoriją. Tačiau atidžiau pažiūrėję išvysime, kad istorijoje nėra jokių dėsnių, istorija nesivysto nei linijiniu, nei spiralės, nei kitokiais būdais. Ir todėl istorija neturi jokių pamatų dabarčiai ir ateičiai, išskyrus tuos, kuriuos mes patys norime matyti. Tai reiškia, kad istorija negali padėti mums įžvelgti ateities ir todėl ateitis – neprognozuojama. Tai yra ir žiauri tiesa, ir tikrovė, nors suprantu, kad kai kurie istorikai ir futurologai su tuo nenorės sutikti. Lietuvos kaip ir kitų valstybių raidoje aptiktume kelis konkuruojančius, dažnai prieštaraujančius ir vienas kitą papildančius vyksmus: politinį ir biurokratinį.

Politinis procesas turi savo vidinę logiką. Jis dažnai paremtas ne išsamia informacija, bet politinių idėjų bei ideologijų varžytuvėmis, ir iš esmės yra naujų principų generatorius. Politinis procesas kas ketverius metus turėtų būti tam tikra prasme revoliucinis, keičiantis prioritetus, prie kurių reikia prisitaikyti biurokratijai. Todėl politinio proceso ilguoju laikotarpiu neįmanoma prognozuoti, nes neįmanoma prognozuoti ilgalaikė prasme rinkimų rezultatų.

Ilgiausia numatoma perspektyva – viena ar dvi kadencijos. Tačiau tikrovė bent jau Lietuvoje yra tokia, kad politinis procesas (išskyrus kai kurias partijas) neturi nei principų, nei idėjų. Todėl biurokratija ar vadinamasis ekspertinis valdymas iš tikrųjų turi didelę įtaką nustatydamas politinio proceso programą. Be to, tokios nedidelės valstybės kaip Lietuva yra labai priklausomos ir nuo Briuselio sprendimų. Sunku nesutikti su prof. Antanu Kulakausku, teigiančiu, kad mes turime problemų su atstovaujama demokratija, nacionalinė valdžia atlieka iš esmės einamojo politinio proceso administratoriaus funkcijas, o tokiomis sąlygomis daugelio mūsų ilgalaikių strategijų reikšmė mažai kuo skiriasi nuo šakėmis ant vandens rašomų tekstų reikšmės. Mes šiandien turime šūsnis įvairiausių strategijų, neretai viena kitai prieštaraujančių, kurių niekas neskaito, galbūt išskyrus jų autorius. Praktiškai visa šiandieninė strateginio valdymo sistema nėra gyvybinga ir orientuota į administracinių dokumentų kūrimą ir vidinę apyvartą.

Nežiūrint į tai, kas yra pasakyta apie neprognozuojamą ilgalaikė prasme ateitį, vis dėlto pats ateities projektavimo procesas, politikų ir biurokratijos mąstymas apie valstybės perspektyvas ir principus, yra reikšmingas ir svarbus. Tam tikra prasme šis procesas visus iš vykdytojų daro politikais ir priverčia mąstyti apie alternatyvas. Tokiam procesui būtina daug kas, bet ypač intelektualinė terpė. Deja, Lietuvos Respublika išgyvena intelektualinio savarankiškumo praradimo laikotarpį. Veikiama globalių politinių, socialinių, technologinių permainų, Lietuva tapo paviršutiniško prisitaikymo prie išorinių aplinkybių šalimi be autentiško intelektualų užsiangažavimo, be viešų intelektualų valstybės klausimų svarstymo. Nyksta viešųjų diskusijų erdvė, naujų idėjų generavimas ir minties savarankiškumas. Juos pakeitė intelektualinis konformizmas. Todėl būtina nedelsiant parengti „Intelektualinio Lietuvos savarankiškumo

stiprinimo“ programą, jos įgyvendinimui skiriant reikiamas lėšas. Lietuvos visuomenės viešasis gyvenimas taip pat tapo pernelyg suvalstybtas, biurokratizuotas ir technologizuotas. Nyksta piliečių tapatinimasis su politinės bendruomenės reikalais. Nors jie turi savo gyvenimo sampratas, tačiau praranda dalyvavimo patirtį. Mes vertybių bendrystės idėjos krizėje, visuomenėje be gairių, t. y. tokioje visuomenėje, kuri neleidžia piliečiui jaustis dalimi kažko, kas supranta jo poreikius. Tokią būklę ir gali pakeisti ateities projektavimo procesas. Šiandien turime kelias palankias aplinkybes, skatinančias kurti ir plėsti terpę galvojimui apie ateitį ir jos projektavimui, įtraukiant ir politinį-visuomeninį, ir biurokratinį lygmenis. Pirmoji – tai konferencija dėl Europos ateities. Kokią Lietuvos Respubliką, kokią demokratiją turėsime būsimoje ES? Kokios ateities Europos mes, lietuviai, norime? Kokią Europos viziją patys galėtume siūlyti? Kokią sprendimų laisvę nacionalinės valstybės turi viršnacionalinės būties akivaizdoje? Jau pats Europos ir Lietuvos joje ateities svarstymas būtų reikšmingas mūsų Respublikai ir demokratijai. Antroji – Lietuvos pažangos strategijos 2050 rengimo procesas. Vargu, ar ši strategija paaiškins „pažangumo“ sąvoką, atsakys, ką reiškia būti pažangiam pasaulyje, kuris nesūlo jokio išganymo, ar įvertins visas veikiančias, miglose skęstančias ar dar net nematomas aplinkybes, kurios darys įtaką žmonių ir valstybių gyvenimams. Tai darbas, kurio baigiamasis rezultatas bus netikslus, todėl, atrodytu, beprasmis. Bet šiuo atveju rezultatas yra pats procesas, nesibaigiantis tik dokumento patvirtinimu. Jei nemėginsime svarstyti, kokias užsienio, švietimo, transporto ir kitas politikas turėsime, ar reformuosime reformas, ar turime kalbėti apie Lietuvos ateitį kaip žalią ir skaitmeninę ekonomiką, ar apie suverenitetą, liberaliąją demokratiją ir jos formas, piliečių ir Respublikos ateitį, taip ir nesužinosime, pasak Triušio, koks duobės gylis ir kaip lipti iš tos duobės.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/prof-raitundas-lopata-ar-imanoma-lietuvai-projektuoti-savo-ateiti.d?id=87338365>

2021.08.02

Raimundas Lopata. Apie Lietuvos baltarusišką politiką

Saulius Skvernelis visai neseniai pareiškė, kad Lietuvos užsienio politika Baltarusios atžvilgiu yra komjaunuoliška. Turbūt jis turėjo omenyje savo užsienio reikalų ministrą Liną Linkevičių, kuris atvežė į Lietuvą Svetlaną Cichanouską. Dažnai pasitaiko, kad atsidūrus opozicijoje, vadinamoji institucinė atmintis susilpnėja ir užmirštama, kad baltarusiška politika pradėta Skvernelio, Linkevičiaus ir prezidento Gitano Nausėdos tiesiog tęsiama. Ar kas nors pasikeitė?

Pakalbėkime apie bendrą užsienio politikos stovį Baltarusios atžvilgiu. Lietuva buvo ir yra suinteresuota stabilia, nepriklausoma, demokratiška ir ekonomiškai besivystančia Baltarusia. Tai esmingai keistų Lietuvos geopolitiką ir dėl to verta kovoti. Neekonominiai tos politikos orientyrai buvo du: teikti įvairiopą pagalbą Baltarusios opozicinėms jėgoms ir bandyti prisijaukinti A. Lukašenką, mažinant jo priklausomybę nuo Rusijos. Lietuva ir Baltarusios opozicija Opozicinėms jėgoms parama buvo teikiama. Lietuva žodžiais labai daug tarpininkavo Baltarusios reikalui. Europos Sąjungos ir Lietuvos pastangomis niekada neatsižadėta remti baltarusių demokratinę visuomenę. ES turi Rytų partnerystės programą, kurioje ir parama Baltarusios demokratijai bei

pilietinei visuomenei. Lietuva tebeturi programas, remiančias baltarusių pilietinę visuomenę ir opoziciją.

Penkiolika metų egzilyje Vilniuje veikiantis baltarusių universitetas mažai ką stebina ir iš esmės yra laikomas sudėtine Lietuvos aukštojo mokslo dalimi. Lietuvoje veikia nemažai užsienio valstybių institucinių fondų, kurie remia kovą už žmogaus teises, pilietines visuomenes Rytų Europoje ir Baltarusioje konkrečiai. Dalia Grybauskaitė pirmosios kadencijos pradžioje buvo Minske susitikusi su opozicija, nors jai nelabai patiko opozicionieriai. G. Nausėda, nors ir tris kartus prašytas, taip pat susitiko su dalimi baltarusių opozicijos veikėjų ir tuo labai po to didžiavosi. Kai Seimas priėmė itin griežtą rezoliuciją, raginančią nepripažinti Baltarusios prezidento rinkimų ir Aliksandro Lukašenkos legitimu vadovu, įvesti sankcijas atsakingiems už rezultatų klastojimą, žmogaus teisių pažeidimus ir kitus nusikaltimus pareigūnams ES mastu, kurios apimtų draudimą atvykti ir lėšų išaldymą, taip pat skirti paramą baltarusių nevyriausybinėms organizacijoms, Lietuvos prezidentas inicijavo ir planą, kaip reikėtų sureguliuoti padėtį kaimyninėje šalyje. Siūlyta, kad valdžios institucijos nutraukia prievartą prieš savo piliečius, paleidžia suimtuosius, pradeda dialogą su pilietine visuomene. Svarbu buvo ir tai, kad prezidentas atsisakė savo planą vadinti deeskalacija. Prezidentas įsiklausė į kritiką, kad tokia sąvoka jis tiesiogiai apkaltino abi puses, kurias esą būtina išskirti, taigi, pasisakė prieš baltarusių tautos revoliuciją.

Beje, tokią kritiką išsakė ir tuometinis S. Skvernelio užsienio reikalų ministras L. Linkevičius, kuris su Seimo pagalba beveik nuolatos susitikinėjo su baltarusių opozicionieriais ir disidentais, rengė įvairias konferencijas apie padėtį Baltarusioje, galų gale „priglaudė“ Vilniuje S. Cichanouską ir ėmėsi verti jai kelius į Vakarų valstybių sostines. Naujasis užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis šį procesą paspartino, taip pat akreditavo Baltarusių demokratijos atstovybę. Jai vadovaujanti S. Cichanouskaja visai neseniai buvo priimta JAV Valstybės departamente ir susitiko su prezidentu Joe Bidenu. Vašingtonas oficialiai pareiškė, kad šie susitikimai beprecedentiniai JAV diplomatijos istorijoje („an unprecedented level of engagement with a Belarussian leader“). Tai, kad Baltarusijoje yra opozicija, švelniai tariant, atidžiai stebima, skaldoma, sėdinti kalėjimuose, bet bandanti veikti, o ne tik „artima“ režimui, kaip teigia kai kurie A. Lukašenkos gelbėtojai, yra ir Lietuvos paramos išdava.

Lietuva ir Baltarusios diktatorius Bandymai prisijaukinti Aliksandrą Lukašenką nuolatos kartojosi. Galime nustatyti ir tų pasikartojimų cikliškumą. O jis paprastai sutapdavo su režimo prašymais padėti atsispirti Maskvai. Vakarai siūlydavo, o kai kada ir suteikdavo Minskui ekonominių ir kitokių lengvatų paketus. Abi pusės noriai imdavo šnekučiuotis apie tikrą, o ne tariamą, Baltarusijos posūkį į Vakarus, bet tuo reikalai ir pasibaigdavo, kadangi esmingų pokyčių režimas nevykdė, o priklausomybė nuo Kremliaus didėjo. Beje, 2006–2007 m. A. Lukašenka ypač aktyviai Vakaruose zondavo galimybes keisti politinę kryptį iš esmės. Europos didžiosios valstybės ir JAV gana entuziastingai į tai atsiliepė, siūlė kalbėtis apie politinių laisvių atkūrimą mainais į orų ir saugų diktatoriaus pasitraukimą. Kaip tik tuo metu Lietuvos premjeras G. Kirkilas garsiai prabilo, kad Lietuva galėtų pasiūlyti A. Lukašenkai „išėjimo planą“, o buvęs prezidentas A. Brazauskas tikino esąs pasiryžęs tarpininkauti tarp Minsko ir Briuselio, jei gaus ES įgaliojimus. Tai parodė, kad ir Lietuva aktyviai dalyvauja Baltarusijos režimo prisijaukinimo procese. Tiesą sakant, tas dalyvavimas sutapdavo su minėtu Vakarų-Baltarusijos santykių cikliškumu ir jį

galima buvo stebėti tiek prezidentaujant Algirdui Brazauskui, tiek Valdui Adamkui, tiek D. Grybauskaitei, tiek G. Nausėdai. Faktas yra tas, kad A. Lukašenka apžaisdavo ne tik mūsų, bet ir likusių Vakarų lyderius. Pavyzdžiui, ES sankcijų sušvelninimas Minskui 2016 m. Tuometinis užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius, o taip pat Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas Juozas Bernatoniš buvo vieni iš vadinamojo dialogo su Lukašenka architektu. Kai diktatorius vėl paskyrė save Baltarusios vadovu ir laikinai paleido kelis politinius kalinius, ES nusprendė sankcijas sušvelninti, o mūsų URM vadovas suskubo tam pritarti ir net imtis lyderystės. Žinoma, stengdamasis neužgožti tuometinės prezidentės D. Grybauskaitės, pastoviai be užuolankų bariuosio Baltarusios opoziciją, esą jų atstovai beveik nekalba apie nepriklausomybę ir tiesiog siekia „daugiau pinigų“, ir apsėstos minties, kad ji sutvarkys Baltarusios klausimą išskirtinių kontaktų su A. Lukašenka būdu. Ir G. Nausėda kadencijos pradžioje padarė keletą svarbių pareiškimų santykių su Baltarusia tema apie tai, kad jis sieks dialogo su A. Lukašenka, neperžengiant raudonų linijų (nepriklausoma ir demokratinė Baltarusia) ir kad jis suburs ES valstybių koaliciją, pritariančią Lietuvos pozicijai nepirkti elektros iš Baltarusios Astravo AE. Tikrovėje atsitiko kitaip. Siekdamas dialogo su diktatoriumi, G. Nausėda stengėsi vengti kontaktų su baltarusių disidentais ir opozicija. Burdamas Europoje antiastravinę koaliciją, prezidentas dažniau kartojo Kremliaus tezę apie Astravo saugumo tobulinimą, nei apie Maskvos ir Minsko atominio biznio planą užsidirbti Europos saugumo sąskaita, o Lietuvos antiastravininkus išvadino gaidžiais. Apskritai, atrodė, kad G. Nausėda daugiau rūpi išvengti A. Lukašenkos, o taip ir Vladimiro Putino perspėjimų, kad negalima kištis į Baltarusios vidaus reikalus. Prezidentui nepavyko atšauti, kad tiesa yra ta, kad mes „nesikišame“ taip, kaip kišasi Rusija ir kad „kištis“ į demokratinius procesus yra ne tik teisė, bet ir pareiga. Ten, kur paminamos žmogaus teisės, kur okupuojamos teritorijos, kur gniaužoma demokratija, ten mes visada žmonėms padėsime, nes toks mūsų interesas. Ir Europos antiastravinės koalicijos kūrimas, ir dialogas su A. Lukašenka baigėsi be rezultatų. Migrantų krizė Lietuvoje ar agresija prieš Lietuvą? Po G. Nausėdos susitikimo su parlamentinių partijų vadovais ir premjere, pasirodė pareiškimas, kuriame pabrėžta, kad Prezidentas, Vyriausybė ir URM ministras vykdo vieningą užsienio politiką Baltarusios režimo atžvilgiu. Ši politika ir ekonomikos sankcijos vykdomos kartu su ES bei NATO partneriais, o režimo statusas įvertintas dar praėjusios kadencijos Seimo priimtoje Rezoliucijoje. Keista, kad nebuvo paminėta šios kadencijos Seimo priimta rezoliucija dėl agresijos prieš Lietuvą, apie ir pasiryžimą aktyvuoti Šiaurės Atlanto sutarties 4-ojo straipsnio ir kreipimosi į ES skelbti atgrasymo karą nedraugiškoms valstybėms, kurios organizuodamos užsieniečių iš trečiųjų šalių srautus, siekia destabilizuoti ir sukelti žalą Lietuvos Respublikai. Nes prisimintinas ir visai nesenas G. Nausėdos telefoninis pokalbis su Vokietijos kanclere Angela Merkel ir raportas jai, kaip Lietuva intensyviai dirba plėsdama pajėgumus priimti naujus pabėgėlių srautus.

Tai kokia Lietuvos užsienio politikos paradigma – valstybės užpuolimas ar pabėgėlių krizė? Atsakymas yra principinis reikalas. Neaiškumas įmes Lietuvą į labai pavojingą dvigubų standartų zoną.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-apie-lietuvos-baltarusiska-politika.d?id=87837073>

2022.08.22

Raimundas Lopata. Naujieji cinikai užsienio politikoje

Oficiali Lietuvos užsienio politikos doktrina – kur įmanoma laikytis vertybinės politikos. Turimi galvoje demokratijos, žmogaus orumo, teisių ir laisvių, tautų laisvo apsisprendimo principai. Dėl to dauguma šalies politinių veiksmų tarsi yra sutarę. Prezidentas Gitanas Nausėda tai formuluoja taip: „Manome, kad principai ir vertybės net ir XXI amžiuje reiškia daug, ir mes bandome juos ginti. Demokratinės šalys nėra silpnos. Demokratinės šalys – stiprios, vieningos ir gerbia teisės viršenybę“.

Bet štai socialdemokratas Gintautas Paluckas prabilo apie vertybes, kurių Lietuvos užsienio politikai nereikia. Jis aiškina, kad užsienio politika – tik ciniški interesai, kurie nieko bendro su vertybėmis neturi. Galbūt tai dar vienas buvusio socialdemokrato lyderio bandymas pagrįsti ilgą laiką pirštą savo idėją, esą reikia glaudžiai bendradarbiauti su Baltarusija ir iš jos pirkti neva pigesnę Astravo AE elektrą. Galbūt tai bandymas pozicionuotis šešėliniu socdemų užsienio reikalų ministru. Bet kokiu atveju, G. Paluckui tenka priminti, kad užsienio politika – tai protokolas, diplomatija ir politika. Tai instrumentai, per kuriuos įgyvendinami šalies interesai, o vertybės yra jų neatskiriama dalis.

Nereikia apsigauti, kai girdime, esą pasaulis remiasi ne vien vertybėmis, bet ir interesais. Tarsi vertybės sau, o interesai konkrečiai. Nieko panašaus. Negalima priešinti nacionalinių interesų ir vertybių. Konkrečiu Lietuvos atveju tai reiškia, kad būdama demokratine valstybe, ji turi būti ir naudinga. O naudinga Lietuva gali būti tuo atveju, jei pasitarnaus demokratijos plėtrai, visų pirma, į Rytus, į buvusios SSRS erdvę.

Būtent dėl to Maskva ir Minskas kaltina Lietuvą kišimusi ne į savo reikalus. Tiesa yra ta, kad mes „nesikišame“ taip, kaip kišasi Rusija. „Kištis“ į demokratinius procesus yra ne tik teisė, bet ir pareiga. Ten, kur paminamos žmogaus teisės, kur okupuojamos teritorijos, kur gniaužoma demokratija, ten visada turime žmonėms padėti, nes toks mūsų interesas. Beje, taip kalba ir, pavyzdžiui, Švedijos socialdemokratai, palaikydami demokratijos ir kitų vertybių, akcentuojamų partijos programiniuose nuostatuose, skatinimą kaimyniniuose regionuose, pirmiausia – Rytų Europoje. Visa tai įvardijama, kaip labai svarbus Švedijos užsienio politikos elementas įgyvendinant šalies nacionalinius interesus. Bet už demokratijos plėtrą švedų socdemai stoja ne tik kaimynystėje. Tai – globalus, jų manymu, Švedijos nacionalinis interesas. Tenka priminti, jog būtent švedų socialdemokratams valdant dar 1994 m. Stokholme buvo įsteigta ir Taivano misija. Todėl keista skaityti G. Palucko ironizavimą apie Pekino sprendimą atšaukti savo ambasadorių iš Vilniaus, kaip Lietuvos užsienio politikos fiasko. Dar keisčiau, kad tokie kaltinimai dėl globaliesnio požiūrio į kovą už demokratiją kreipiami tik valdančiajai koalicijai.

„Būdama suvereni ir nepriklausoma valstybė, Lietuva gali laisvai spręsti, su kuriomis šalimis ar teritorijomis vystyti ekonominius ir kultūrinius santykius. Po beveik 50 metų trukusios okupacijos 1990 m. Lietuva iškovojo nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos ir tapo viena didžiausių demokratijos gynėjų tarp NATO ir ES narių. Kartais tie principai ir vertybės nelabai patinka mūsų

kaimynams ir kai kurioms kitoms valstybėms. Tačiau mes negalime pasirinkti kito kelio. Tai yra mūsų kelias. Mes puikiai suprantame, kad šis kelias – ne pats lengviausias“, – visai neseniai interviu „The Financial Times“ pabrėžė prezidentas G. Nausėda, pasakodamas apie patiriamą spaudimą iš Kinijos pusės. Ne tik valdančioji koalicija, bet ir šalies vadovas suvokia, koks užsienio politikoje yra santykis tarp interesų ir vertybių. Suvokia ir jų taikymo problematiką. O socialdemokratai dar nuo Algirdo Brazausko laikų per išbandymą valdžia, tame tarpe ir užsienio politikoje, nuėjo ilgą kelią nuo geros kaimynystės aukštinimo iki vertybių ES ir NATO narystėje (be kai kurių išimčių). Atrodo, kad naujoji socdemų karta pradeda nuo cinizmo ir pragmatizmo abėcėlės iš naujo.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-naujieji-cinikai-uzsienio-politikoje.d?id=88008119>

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-naujieji-cinikai-uzsienio-politikoje.d?id=88008119>

2021.10.08

Raimundas Lopata. Ar Baltarusijoje yra demokratija?

Yra, kas sako, jog taip – Baltarusijoje yra demokratija. Ir tai sako ne Aleksandras Lukašenka. Valdančiosios koalicijos užsienio politika susilaukia vis daugiau dėmesio. Vis dažniau aiškinama, kad šios politikos autoriai nesuvokia nei kaimyninių, nei tolimesnių valstybių prigimties, nei tarptautinės politikos taisyklių. Net siūloma taikstyti su Šaltojo karo laikams mažoms valstybėms būdinga nuolankumo politika. Lietuva neturi būti aktyvi užsienio politikoje – toks šiandien yra pagrindinis šios vyriausybės politikos kritikų leitmotyvas. Pradedant Kęstučiu Girniumi, kai kuriais signatarais (buvusiais ambasadoriais), baigiant socialdemokratais. Visi, matyt, ilgisi tuščiai išmestų Lietuvai ilgų Lino Linkevičiaus ministravimo metų. Metų, kurių pagrindinis simbolis yra Astravo atominė. Kritikai, gal užsimiršę, kartais gina ne Lietuvos interesus, kuriuos, pavyzdžiui, dėl Astravo elektros nepirkimo pagaliau pradeda įgyvendinti ši vyriausybė, o Latvijos elektros prekiautojų, už kurių stovi Kremlius, poreikius. Praėjo tie laikai, kai mūsų valstybė galėjo rūpintis tik gerų santykių su kaimynais palaikymu. Rusijos agresyvi okupacinė politika ir vangus Vakarų atsakas į tai nepalieka Lietuvai daug pasirinkimo – tik būti aktyviai, nes tik tai gali Lietuvą daryti saugesne.

Neseniai kaip Gruzijos parlamentinės grupės pirmininkas su Seimo delegacija grįžau iš Sakartvelo. Liūdnas faktas, bet Sakartvelo valdžiai vis mažiau rūpi europinės vertybės, o opozicija tiek susiskaldžiusi, kad nepajėgi realiai stumti europinę darbotvarkę bent iš opozicinės perspektyvos. Tad nenuostabu, kad ir visa politika nuskursta iki radikalios konfrontacijos. Ir iš to laimi Kremlius. Čia Lietuva gali ir privalo imtis atsakomybės burti ES koalicijas už Gruziją ir veikti keliomis kryptimis: tiek bendrauti su valdžia, kiek įmanoma išlaikant ją Europos traukoje ir neleidžiant nuslysti Kremliaus link, tiek ir stengiantis padėti opozicijai būti labiau vieningai. Ir tai įmanoma suderinti. Idealiu atveju ir pati Lietuva galėtų būti vieningesnė dėl savo užsienio politikos tikslų ir

instrumentų, tame tarpe atvirai diskutuojant apie valstybės interesus, esmines kryptis ir problemas. Kartais tos diskusijos vis dar nustebina radikaliais pokyčiais. Štai net mano bičiulis prof. Alvydas Jokubaitis, pakviestas prieš kurį laiką liberalams paskaityti paskaitą apie liberalizmą, daugiau dėmesio skyrė būtent užsienio politikos aspektams. Tiesa, mane kiek suglumino išsakyti argumentai, todėl, manau, juos verta kiek plačiau aptarti draugiškame komentare.

Pirmiausia, galbūt provokuojant pamąstyti, o gal įtaigoti, liberalioji demokratija jo buvo suskaldyta į liberalumą ir demokratiją (pagal Viktoro Orbano schemą – neliberali demokratija). Pasak profesoriaus, „išgirdę tik paskutinius žodžius – demokratija, bet neliberali – liberalai linkę protestuoti. Jei neliberali, tai negali būti demokratija“. Iš tiesų tektų dėl to protestuoti. Nes šiandien tai, ką vadiname demokratinio pasauliu, pirmiausia yra liberalios demokratijos pasaulis, nes čia svarbiausia yra konstitucinė demokratija, teisės viršenybė, žmogaus teisės, žmogaus orumas, spaudos laisvė, laisvi rinkimai ir daug kitų dalykų. Ne vien demoso daugumos viršenybė. Kur tai galima aptikti Rusijoje, Baltarusijoje ar Irane? O Alvydas sako, esą „demokratija yra grindžiama liaudies arba demoso legitimacija. Jeigu demosas pritaria, jeigu demosas legitimuoja, gali būti toks mūsų akimis visiškai nevykęs demokratinis pasirinkimas kaip Rusijoje.“ Ir tiek tereikia, pagal profesorių, kad šalį galima būtų vadinti demokratiška. Taigi, kad ir nevykęs pasirinkimas, pasak paskaitos autoriaus, Rusijoje irgi yra liaudies legitimuota demokratija. Tada žengiamas dar vienas žingsnis teigiant, kad Irane (ir Baltarusijoje) yra demokratija, bet neliberali: „Lietuva yra liberalioji demokratija, o Iranas (Baltarusia) tik demokratija. Ten vyksta rinkimai ir tai yra demokratinė valstybė. Lietuva yra liberalioji demokratija, o Iranas (Baltarusia) yra tik demokratija.“ Deja, tai jau skamba kaip absurdas, griaunantis sveiko proto diskusiją apie tai, kas šiuolaikiniame pasaulyje yra demokratinis pasaulis, kurį JAV turi ambicijos padaryti labiau vieningą. Toliau argumentuojama, kad liberalai nori įdiegti liberalizmą Irane (Baltarusijoje), o tai neliberalu. Paskelbdamas taikaus sugyvenimo su kita valstybe principą kaip vienintelį svarbiausią, profesorius rekomenduoja Lietuvai sekti Šaltojo karo laikų Suomijos pavyzdžiu, pateikiant kaip sektinus pavyzdžius to meto suomių premjerą Juho Kusti Paasikivį ir prezidentą Urho Kaleva Kekkoneną bei jų sukurtą vadinamąją finliandizacijos politiką. Tiesa ta, kad finliandizacijos esmė – mažų valstybių paklusnumo didžiajai mechanizmai, dalinis suvereniteto apribojimas, saugumo ir užsienio politikos kontrolė. Helsinkio finliandizacija tapo nusizeminimu Sovietų Sąjungai. Profesorius gi aiškina, kad Suomija „tapo langu, per kurį atėdavo į Sovietų Sąjungą vakarų pasaulis“. Sunku su tuo sutikti. Juolab, U. Kekkonen iki šiol Suomijoje prisimenamas kaip autokratas, kuriam pasitraukus dar 1982 m. suomiams teko keisti Konstituciją stiprinant parlamento galias prezidento sąskaita.

Sunku paaiškinti, kodėl, bet profesorius mano, jog net simboliškai remti laisvę Baltarusijoje Lietuvos valdžia neturėtų. Jis sunerimo Laisvės kelyje iki Baltarusijos sienos pamatęs valstybės atstovus (Saulių Skvernelį, Ingridą Šimonytę, Valdą Adamkų, Gitaną Nausėdą): „Aš kai pamačiau, kad į šitą kelią iki Baltarusijos stovi valstybės veikėjai, mane pagavo nerimas. Aš suprantu, kad tą gali daryti piliečiai laisvoje šalyje, bet šito dalyko perkėlimas į valstybės lygmenį jau yra provokacija.“ Nelengva kol kas suprasti, kas įvyko, bet štai tokią užsienio politikos koncepciją liberalams išdėstė profesorius A. Jokubaitis. Negaliu sutikti, kad Lietuva, matydama, kaip trypiama, niekinama, verčiama per prievartą legitimizuoti režimą baltarusių tauta, turėtų ignoruoti ES šalis bei JAV ir grįžti į Šaltojo karo mažų valstybių nuolankumo politiką, aplink matant tik

realpolitik interesus? Nereikia apsigauti, kai girdime, esą pasaulis remiasi ne vien vertybėmis, bet ir interesais. Tarsi vertybės sau, o interesai atskirai. Nieko panašaus. Negalima priešinti nacionalinių interesų ir vertybių. Vertybių pasaulis yra mūsų valstybės interesų organiška dalis.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-ar-baltarusijoje-yra-demokratija.d?id=88378917>

2021.11.29

Raimundas Lopata. Ar Sakartvelas yra Baltarusija?

Politinė krizė Sakartvele daug kam sukėlė abejonių, ar šalis vis dar laikytina demokratija, ar ji jau neišslydo iš ES asociacijos kelio. Kai kuriose Europos sostinėse ir Briuselyje abejonės sukėlė atsaką – ignoruoti Tbilisį ir net jį atstumti. Jei ši tendencija įsivyras, ES ir Lietuvos Rytų politika smarkiai komplikuosis.

Priminsiu, kad nuo 2004 m. pavasario Lietuva ėmėsi aktyvios regioninės politikos Rytų link. Politikos vektoriai buvo du: demokratijos plėtotė apskritai buvusioje SSRS erdvėje, tame tarpe ir Rusijoje siaurąja prasme, ir skatinimas politinių organizmų, susikūrusių SSRS erdvėje, atitolti nuo Rusijos. Toks strateginis kursas reiškė nepriešiškos erdvės europiniuose Rytuose vystymą, Lietuvos savarankiškumo didėjimą, jėgų pusiausvyros kūrimą į Rytus nuo Baltijos ir Vidurio Europos. Manyta, kad europinių Rytų – Baltarusija, Ukraina, Moldova, Armėnija, Azerbaidžanas ir Sakartvelas – įtraukimas į ES orbitą ilgainiui turės esminės įtakos Rusijos demokratijai.

Tiesa, tarp ES valstybių-narių buvo ir yra skirtingi požiūriai tokio kurso atžvilgiu. Jei mums, lenkams, kartais skandinavams – tai galimybė Rytų Europos šalims įsijungti į ES, tai kitiems europiniai Rytai yra tiesiog išorinė teritorija, kuria reikia kartais pasirūpinti. ES skiria daug lėšų ir ekspertizės į Rytų partnerystės šalių reformas. Tačiau jos juda sunkiai. Ir ne tiek dėl to, kad nebūtų palankumo eurointegracijai, kiek dėl konkrečių geopolitinių procesų, kuriuos inicijuoja Rusija, siekdama pašalinti galimybes tų šalių eurointegracijai. Iš esmės ES Rytų politikos akiratyje liko tik Moldova, Ukraina ir Sakartvelas. Žinome, kokį spaudimą iš Maskvos patiria Kišiniovas ir Kijevas. Aišku, kas pergale švęstų, jei ES atstumtų Tbilisį. Bet Sakartvelas – ne Baltarusia.

Sakartvelas išties yra susiskaldęs. Ir prieš neseniai vykusius savivaldos rinkimus, per juos ir po jų akivaizdžiai matome daug įtampos, veikslių ir pareiškimų, tarsi ir peržengiančių liberalios demokratijos brėžiamas politinės elgsenos ribas. Savivaldos rinkimai pasižymi specifiskumu, nematomais administracinių resursų panaudojimais, rinkėjų ypatingai specifiniu santykiu su renkama politikais ir pan. Tai tik rodo, kad yra problemų suvokiant, kas yra liberalioji demokratija ir kaip ją skleidžiasi. Liberalioji demokratija – tai teisės viršenybė, visų pirma, nurodanti, kad demosas (dauguma) privalo laikytis konstitucinių normų tam, kad būtų apsaugota laisvė, kita nuomonė ir žodžio laisvė, žmogaus orumas ir teisės. Tuo ji ir skiriasi nuo tiesioginės, „valdomos“, „neliberalios“ ar dar kitokios demokratijos. Prezidentė Salomė Zurabišvili gavo JAV prezidento Joe Bideno pakvietimą dalyvauti gruodyje vyksiančiame „Viršūnių susitikime už

demokratija“. Bideno idėja sutelkti demokratinį pasaulį aplink Ameriką ir prieš autokratijas, regis, žymi naują pasaulinės politikos raidos etapą. Būtų keista, kad ES vertintų Sakartvelą ne kaip demokratinio pasaulio dalį.

Taip, šalis turi problemų su liberaliąja demokratija. Taip, galima fiksuoti slinktį į Rusiją, t. y. slinktį nuo ES ir NATO. Tačiau matomi ir tokioms tendencijoms stiprinti kryptingai veikiantys išoriniai ir vidaus politiniai veiksniai. Opozicija tiek susiskaldžiusi, kad nepajėgi realiai stumti europinę dienotvarkę bent iš opozicinės perspektyvos. Nenuostabu, kad ir visa politika nuskurdusi iki radikalios konfrontacijos. Ir iš to laimi Kremlius. Čia Lietuva gali ir privalo imtis atsakomybės burti ES koalicijas už Sakartvelą ir veikti keliomis kryptimis. Maksimaliai palaikyti santykius su valdžia, o jos tarpe yra nemažai atstovų, kuriems rūpi europinės vertybės, kiek įmanoma išlaikant ją Europos traukoje ir neleidžiant slysti Kremliaus link. Kitaip tariant, suvokti šiuos santykius kaip kovą su Rusija dėl įtakos valdžiai. Remti pilietinę visuomenę ir opoziciją, stengiantis padėti jai būti labiau vieningai. Nutraukti Michailo Saakašvilio įkalinimą. Ir tai įmanoma suderinti. Tik reikia suvokti, kad Lietuva, net ir ką tik įgijusi naują strateginį statusą per santykius su JAV, negali efektyviai veikti viena. Privalome surasti sąjungininkų, kurie sutiktų daryti įtaką ES politikai Sakartvelo atžvilgiu kartu.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-ar-sakartvelas-yra-baltarusija.d?id=88801501>

2022.06.06

Raimundas Lopata. Opozicija negali nepalaikyti Kinijos. Kodėl?

Blogiausia, ką galima buvo sugalvoti Lietuvai, bet kažkas gal sugalvojo iš kitur, kai sinchroniškai trijų opozicinių partijų lyderiai „staiga“ pareiškia, kad po Seimo rinkimų, jei jie bus valdžioje, Taivano atstovybės pavadinimas gali būti pakeistas.

Jei net nepritari, gal vertėjo bent laikinai patylėti, kokia prasmė buvo tai sakyti Ukrainos kovos kontekste? Kam tą dabar reikėjo pasakyti pasauliui, Taiwanui ir JAV, kai iš esmės problema dėl atstovybės pavadinimo jau buvo nurimusi? Kai vos pavyko išsikapstyti iš mūsų Prezidento sukulto tarptautinio skandalo, kai jis suabejojo, ar jis žinojo ir ar jis remia Taivano atstovybės pavadinimą? Kokį signalą vėl gavo Taivanas? Kad viskas gali būti laikina ir neverta Lietuvai padėti su investicijomis, prekyba? Kokią žinią gavo JAV? Kad būsima valdžia gali būti nepatikima, prokiniška? Regis, puikiai suvokėme, kad Taivano klausimas per mūsų strateginę partnerystę su JAV padėtų spręsti mūsų nacionalinio saugumo problemas. Visų pirma, priešakinės gynybos su NATO brigada (ar net divizija) koncepcijos įgyvendinimą tikrovėje.

Padaryta didelė žala valstybės nacionaliniam saugumui ir atitinkamos institucijos tai turėtų įvertinti. O ar iš viso įmanomas tarppartinis susitarimas dėl valstybės užsienio politikos? Gal ir įmanomas, jei jis bus surašytas tokiais bendrais žodžiais, kad susitarimas iš tiesų bus apie nieką. Ar jo kas nors laikysis? Abejotina, nes jau dabartinė ruošimo praktika rodo, kad opozicinių partijų lyderiai nesilaiko elementarių tokių dokumentų ruošimo taisyklių ir išeina į politinę viešumą su kritika, kai jų atstovai dar tik dokumentą derina.

Apskritai bandymas susitarti dėl šalies užsienio politikos prasidėjo keistai. Prezidento patarėja, užsimiršusi, kad ne patarėjai vykdo užsienio politiką, per valstietį G. Surplį bandė įpiršti S. Daukanto aikštėje parengtą projektą, kuriame nieko nekalbama apie Baltarusiją, A. Lukašenką, Ukrainos ateitį ES ir NATO, Taivaną, Kiniją. Lyg tai būtų eilinis popierius, o ne esminis dokumentas, apibrėžiantis užsienio politikos ateities bendrą vardiklį. Prezidentas patikino apie tai nieko nežinąs ir pasiūlė būti moderatoriumi, jei to prireiks. Partijų atstovai maloniai sutiko, bet atrodė, kad racionalumas nugalės ir to neprireiks. Po skrupulingų formuluočių gludinimų susitarimo tekstas dėl užsienio politikos buvo aprobuotas partijų atstovų, kurie sakėsi informuodavę savo lyderius apie derybų eigą. Šiaip vis supratome, kad pateikus susitarimą partijų struktūroms bus pastabų ir dėl jų vėl teks diskutuoti ir ieškoti kompromisų. Bet tada pasirodė ne pastabos, bet ultimatumai. Tai, ką išgirdome iš valstiečių pirmininko R. Karbauskio, prisiminus jo ankstesnius teiginius apie Rusiją, Baltarusiją, Kiniją ir Taivaną, nenustebino. Teko tik dar kartą pakelti antakius, prisiminus prezidentūros bandymus inicijuoti susitarimą dėl užsienio politikos būtent per šio pirmininko atstovus. Prie R. Karbauskio prisijungė ir G. Paluckas. Šiaip nieko keisto, žinant socdemų frakcijos Seime seniūno oportunizmą Rusijos, Baltarusijos ar Kinijos atžvilgiu. Partijos vardu jis sako, kad „posūkis Lietuvos užsienio politikoje dėl Kinijos tikrai būtų“, jei po 2024 m. Seimo rinkimų LSDP taptų valdžios partija. „Nebūtų dvejojama ir dėl to, – pabrėžė G. Paluckas, – ar nereikėtų svarstyti Taivaniečių atstovybės pavadinimo keitimo“. Čia keista tai, kad LSDP pirmininkė V. Blinkevičiūtė galvojo kitaip. Jau buvo viešinta jos nuomonė prabalsavus Europarlamente dėl rezoliucijos Taivano klausimu: „ES ir Taivano /.../ bendros vertybės – laisvė, demokratija, žmogaus teisės ir teisės viršenybė“, „Taivano /.../ demokratinis kelias yra strategiškai svarbus Europos demokratijoms“ ir t. t., ir pan. Pagaliau, socdemų lyderė yra pareiškusi, kad sveikina ketinimą atidaryti Taivano atstovybę Lietuvoje. Natūralu, kad viduje partijų reikėsi įvairios nuomonės. Bet kuri yra bendravaridiklinė socialdemokratų nuomonė? Vienintelis logiškas ir naudingas kelias valstybei būtų, jei opozicinės partijos ar patys lyderiai paneigtų pasisakymus apie Taivano politikos galimą nestabilumą po rinkimų į Seimą. Arba Prezidentas tartų žodį, kad tokie pasisakymai yra bent jau neatsakingi. Šiandien žala padaryta, ir vargu net, ar partijų susitarimas tą žalą gali panaikinti.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-opozicija-negalinapalaikyti-kinijos-kodel.d?id=90408141>

2022.06.21

Raimundas Lopata. Kuo ginsime kiekvieną Lietuvos centimetrą?

Atrodė, kad Rusijos agresijos prieš Ukrainą metu gimusią Vakarų sostinėse frazę – ginsime kiekvieną NATO teritorijos centimetrą – lydės realūs pokyčiai NATO planavime.

Atgrasymą keis priešakinės gynybos strategija. Ją tikrovėje atspindės sąjungininkų NATO ir dvišalių pagrindų pritraukimas ir dislokavimas Baltijos valstybėse. Vilniuje politiniame lygmenyje neabejota, kad nauja geopolitinė realybė „trijų muškietininkų“ principui įgyvendinti reikalauja papildomai Lietuvoje išdėstyti ne NATO brigadą, o diviziją, o taip pat oro ir priešraketinės

gynybos sistemas. Tiesa, šalies plačiaja prasme karinė vadovybė skundėsi, esą šiam nacionaliniam interesui įgyvendinti esame ne visai pasiruošę. Nusiskundimai buvo suvokti, kaip elementari derybinė pozicija didinti finansavimą krašto apsaugai. Atsitiko kitaip. Paaiškėjo, kad kariniame lygmenyje nesame pasirengę geopolitinės tikrovės pokyčiams. Nei alternatyviuose scenarijuose, nei pradmenų jiems įgyvendinti paruošime. Net ir po Krymo aneksijos iki šiol turėjome tiek laiko, ir neturime net elementarios infrastruktūros NATO karių priėmimui. Kas tai buvo – sabotžas, aplaidumas? Gal kas iš buvusių ir dar esamų pasakys – esu kaltas – ir paaiškins? Kaip atsitiko, kad dalis iki šiol brangiai pirktos ginkluotės nefunkcionuoja? Siūlyčiau surasti kaltus šiandien, kad mažiau būtų panašių „klaidų“ ateityje.

Ir gal būtų gerai, kad ginkluotės įsigijimus, jų konkrečius poreikius ne tik Lietuvai, bet ir regionui, tame tarpe ir užtikrinant konkurso skaidrumus, koordinuotų NATO? Pavojus toks ir tiek rimtas, kad improvizuoti su gynyba nebeturime laiko, ir tie dideli pinigai, kurie bus išleisti Lietuvoje ir regione stiprinant gynybą, geriau būtų leidžiami matant platų NATO vaizdą. Lietuva galėtų pasiūlyti tokią iniciatyvą. Klausimas yra toks: ar kol lauksime pastiprinimo, o Putinas nebelauks, ar ginkluotojų pajėgų buvusi ir dabartinė vadovybė prisiims asmeninę atsakomybę už tai, kad nepavyks apginti ne tik kad centimetro, bet 65 300 km²?

Skaitkite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-kuo-ginsime-kiekviena-lietuvos-centimetra.d?id=90545239>

2022.06.26

Raimundas Lopata. Pasiduosim ar laikysimės?

Kita savaitė, o gal net jau pirmadienis, gali būti istorinė savaitė Lietuvos istorijoje.

Kaip mūsų silpnumo faktas.

Mes žinome, kad Vokietijos reikalavimu Europos Komisija yra paruošusi dokumentą, kuris sukuria precedentą, nes de facto vienintelę Lietuvą traktuoja kaip išskirtinę ES teritoriją, kur Rusija gali turėti specialių interesų, ribojančių Lietuvos suverenitetą. „Dancigo koridorius“ visu gražumu. Jei tokio dokumento nebūtų, tai neabejotina, kad EK pirmininkė Ursula Gertrud von der Leyen po susitikimo su Lietuvos Prezidentu būtų parėmusi Lietuvą, bet ji to nepadarė. Labai daug žalos Lietuvos reikalui padarė gana kapituliantiškas pačių mūsų skleidžiamas pasakojimas, esą EK gali ir turi teisę spręsti apie sankcijų politiką Lietuvoje. Ginčo esmė teoriškai būtų, kad sankcijų įgyvendinimo politika yra EK kompetencija. Bet Lietuva niekada negali ir neturi sutikti, kad tai tik „įgyvendinimas“, nes tai yra esminis sankcijų politikos keitimas, ir Lietuva turi ir privalo reikalauti tą svarstyti politiniame lygyje. Lietuva negali būti kitokia ES teritorija, tik skirta aptarnauti Rusijos interesus vežant iš „Rusijos į Rusiją“. Jei mes dabar pasiduosime EK komisijos, o iš tiesų Rusijos spaudimui, tai padarysim labai blogą paslaugą Ukrainai. Turėsime nutilti, nebeturėsime teisės savęs rodyti pavyzdžiu ukrainiečiams, nes būsime pasidavę tik pagąsdinti. Jei pasiduosime mes, kiti bus ukrainiečiai, kuriems išdavikiška

„deeskalacijos politika“ užgrius visa Vakarų „appeasment'o“ galia. Negaliu nutylėti fakto, kad Lietuvos Respublikos Seime yra paskleista informacija, jog kažkoks JAV pareigūnas yra pareikalavęs iš Lietuvos deeskaluotis, sutikti su Rusijos reikalavimais. Tuo labai sunku patikėti, kad tai gali būti JAV pozicija. Rytoj į Lietuvą atvyksta vienas įtakingiausių JAV atstovų, vienas įtakingiausių, o gal net pats įtakingiausias demokratas JAV Kongrese lietuvių kilmės Richardas Durbinas. Matysime, ką išgirsime iš jo. Neabejoju, kad mūsų Prezidentas skirs jo vizitui ypatingą dėmesį, visą savo laiką, suteiks visą Lietuvos pagarbą ir argumentų galią. Ir ne tik dėl spaudimo iš Rusijos, bet ir dėl artėjančio NATO viršūnių susitikimo Madride, kur mūsų gali laukti dar viena Lietuvos gynybos diplomatijos fiasko, kai pasinaudojus mūsų tariamu nepasiruošimu, bus nuspręsta ginti Lietuvą iš Berlyno nuotoliniu būdu.

R. Durbino vizitas rytoj yra mūsų galimybė. Šis mano tekstas yra ir kreipimasis į Lietuvos vadovus susirinkti artimiausiu metu ir aiškiai, be jokių dviprasmybių diplomatijos keliais ir viešai pareikšti, kad Lietuva nesutiks su jokių „techniniu“ EK išaiškinimu, keičiančiu iš esmės sankcijų politiką, ir kviečia ES ir EK nepasiduoti neteisėtam Rusijos šantažui. Taip pat šis mano tekstas tebūnie ir atviras kreipimasis į JAV ambasadą Lietuvoje: ar tiesa, kad JAV laikosi pozicijos, jog Lietuva turi pasiduoti Rusijos spaudimui ir prisiimti atsakomybę, aptarnauti Rusijos, užpuolusios ir žudančios Ukrainą, interesus Lietuvoje?

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-pasiduosim-ar-laikysimes.d?id=90586169>

2022.07.05

Raimundas Lopata. Tai Rusija mums teroristinė valstybė ar Seimo popieriukas?

Rusai žudo, kankina, prievartauja, šaudo, tremia ukrainiečius. Suaugusius. Moteris ir vyrus. Senjorus ir vaikus. Rusų bombos šluoja vaikų darželius ir gyvenamuosius namus, mokyklas ir universitetus, ligonines, teatrus ir muziejus. Ištisos gyvenvietės sulyginamos su žeme. Pasipraktikavę Sirijoje, rusai nedvejojami ir Ukrainoje naudoja terorą prieš civilius gyventojus ir civilinius objektus.

Rusiją teroristine valstybe pripažino Ukraina, JAV Senato Užsienio reikalų komitetas. NATO aukščiausiojo lygio susitikime Madride priimtoje deklaracijoje pareiškė, kad Rusija kelia didžiausią ir tiesioginę grėsmę saugumui, taikai ir stabilumui euroatlantinėje erdvėje. Pastebėtina, kad po šios grėsmės įvardijimo buvo išskleistas Aljanso požiūris į terorizmą. Gegužės 10 d. Seime vieningai, 128-ių parlamentų balsais priimtoje rezoliucijoje „Dėl Rusijos Federacijos veiksmų Ukrainoje pripažinimo genocidu ir specialiojo tarptautinio baudžiamojo tribunolo įsteigimo Rusijos agresijos nusikaltimui ištirti“ konstatuota, kad „Rusijos Federacija, kurios karinės pajėgos sąmoningai ir sistemingai renkasi bombardavimo taikiniais civilinius objektus, yra terorizmą remianti ir vykdanči valstybė“. Nuosekliai laikantis Lietuvos Respublikos Seimo rezoliucijos nuostatų dėl teroristinės Rusijos, Lietuvoje negalėtų būti jokių rusų vežėjų pagal ES sankcijas ar papildomų išimčių sankcionuotoms prekėms. Ir Lietuva turėtų vienprasmėškai pareikšti ES ir jos

lyderiams, jog valstybė, kurią oficialusis Vilnius įvardijo teroristine valstybe, negali turėti ir neturės jokių išimčių Lietuvoje.

Galime abejoti, ar mūsų Prezidentui turi galios tokia Seimo rezoliucija, nors ji priimta vienbalsiai. Tačiau ignoruoti šią vieningą Lietuvos politikų poziciją reiškia ne iki galo suvokti valstybės nacionalinius interesus. Beje, tai liečia ir dalį opozicijos veikėjų, kurie kritikuodami principinę Lietuvos poziciją gal pamiršta už ką jie balsavo ir kad gina teroristinę Rusiją. Vertėtų visiems aiškiai įsisąmoninti, kad yra vieningas sprendimas laikyti Rusiją teroristine valstybe ir visi turi remtis šiuo faktu. Kad būtų dar aiškiau. Seimas galėtų priimti specialų įstatymą ir pataisą Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, kaip šis teroristinės valstybės pripažinimo faktas paveiks mūsų viešąjį gyvenimą, ekonomiką, esamus ir buvusius verslininkus, kurie darė ar vis dar daro biznį su teroristine Rusija. Atitinkamai tai būtų gairėmis ir Valstybės saugumo departamentui, kuris turėtų žiūrėti į bet kokius rusiškos agentūros ar „vatnikų“ pasisakymus prieš Lietuvą kaip terorizmo palaikymą. Bendroji logika reikalauja elgtis būtent taip, nebent dalis politikų į tai nerimtai žiūri ir balsavo už rezoliuciją tik dėl bendros atmosferos. Jeigu mes šios rezoliucijos nesilaikome ir Rusijos netraktuojame kaip teroristinę valstybę, tai geriau iš viso rezoliuciją panaikinti ir pripažinti savo impotenciją. Jeigu liekame su Seimo rezoliucija, tai būtina ir elgtis atitinkamai – vykdyti užsienio politiką – tai daryti ir veikti kartu su bendraminčiais, kad ir kitur Rusija būtų pripažinta tokia esanti. Tai ir yra mūsų dabartinis darbas ir indėlis padedant Ukrainai kovoje su Kremliumi.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-tai-rusija-mums-teroristine-valstybe-ar-seimo-popieriukas.d?id=90660493>

2022.07.08

Raimundas Lopata. Būti ar nebebūti lietuviškoms avialinijoms?

Kitais metais minėsime bene svarbiausią įvykį Lietuvos aviacijos istorijoje – „Lituanicos“ skrydžio per Atlantą – devyniasdešimtmetį. Kaip įprasta, prisiminsime herojus Steponą Darių ir Stasį Girėną. Ar proga pagerbti Lietuvos aviacijos praeitį galėtų virsti žvilgsniu ir į Lietuvos aviacijos ateitį?

Kitaip sakant, ar pasitinkant „Lituanicos“ skrydžio šimtmetį 2033 m. šalyje jau veiks nacionalinės avialinijos? Ar vietinis oro vežėjas apskritai turi ateitį, ar padangių berniukams telieka svajoti apie praeitį? Netolimoje praeityje nacionalinių avialinijų patirtis buvo karti. Vilniaus skrydžių kompanija „Air Lituanica“ žlugo 2015 m., gyvavusi vos dvejus metus. Bendrovė „flyLAL“ veikė 1991-2009 m., jos taip pat nebeliko. Abiejų avialinijų bankrotai neapsiėjo be teisėsaugos dėmesio. Išmoktos pamokos ir technologinė pažanga galėtų užtikrinti, kad trečias kartas nemeluos. Tačiau kodėl apie nacionalines avialinijas nė nesvarstome – ar mums jų nereikia? Štai birželį bendrame Ateities komiteto ir Ekonomikos komiteto posėdyje susisiekimo ministras Marius Skuodis pristatė šalies aviacijos strategiją iki 2030 m., tačiau nepateikė ilgalaikės vizijos, kaip įsivaizduoja nacionalinę aviaciją. Kodėl?

Mano manymu, plėtoti aviaciją svarbu stiprinant valstybės vaidmenį. Lietuvos oro transporto sektorius gali tenkinti šalies strateginius, nacionalinius poreikius. Todėl aviacija turėtų būti ne savitiksle, o kaip visuomenės, valstybės, šalies ūkio problemas padedanti spręsti priemonė.

Argumentų, kilti ar nekilti lėktuvams su Lietuvos vėliava, netrūksta, vis dėlto pirmiausia turėtume atsakyti į pamatinius klausimus negalvodami apie Žiemelį arba Zuoką. Ar šaliai reikia valstybinės nacionalinės oro linijų bendrovės, ar užtenka latvių „airBaltic“, airių „Ryanair“, vengrų „Wizz Air“? Kokią įtaką vietinei ekonomikai turės veikiančios nacionalinės oro linijos? Ar nacionalinė aviacija turėtų būti traktuojama taip pat, kaip kiti transporto sektoriai, ar vis dėlto tai – išskirtinė ekonominė šaka? Kas iš principo yra nacionalinės oro linijos, vadinamos „vėliavos vežėjais“ (angl. flag carriers)? Tai aviacijos bendrovė, kuri priklauso valstybei arba bent yra remiama valstybės. Taikant įvairius verslo modelius, tokia bendrovė reprezentuoja šalį ir jos tradicijas, pritraukia turistų, skatina prekybą, viešuosius ryšius. Kai kurių šalių vyriausybės (pvz., Singapūras, Jungtiniai Arabų Emyratai) suinteresuotos turėti oro linijas, kurios atstovautų jų šaliai. Ir Lietuvoje oro transportas yra vienas esminių nacionalinės ekonomikos infrastruktūros elementų, kuris be kita ko, padeda išlaikyti šalies ekonominės teritorijos vientisumą ir sudaryti integralų transporto kompleksą.

Ar aviacijos sektorius veikia efektyviai, visada priklauso nuo daugybės veiksnių, tokių kaip kuras, darbo sąnaudos, politinė aplinka, ekonomikos augimo dinamika. Nors aviacijos rinka turbūt visada išliks nepastovi, galimybė padidinti oro transporto pajėgumus taikant pažangias technologijas yra patraukli, jeigu kurtume ne tik lietuviškas oro linijas, bet ir miesto aviaciją. Paskutinis bandymas atgaivinti lietuvišką nacionalinę skrydžių bendrovę tiek dėl politinių, tiek dėl ekonominių priežasčių nebuvo sėkmingas. Norint sukurti tikrai tvarią lietuviškos aviacijos ateitį, reikia iš esmės apsispręsti dėl lietuviškos aviacijos atgimimo. Ar vizija apie nacionalines oro linijas, atitinkamai įvertinus skaitmeninimo svarbą šiame sektoriuje, teikiant pirmenybę inovatyvioms, klimatui neutralioms technologijoms ir pirmiausia investuojant į pokyčius, išsipildys ambicijas turėti Lietuvos nacionalinę oro vežėją? Turiu vilties, kad „Lituanicos“ skrydžio šimtmečio proga tokie klausimai nebus vien teorinės prielaidos.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-buti-ar-nebebuti-lietuviskoms-avialinijoms.d?id=90677295>

2022.07.19

Raimundas Lopata. Ar Skvernelis, Butkevičius ir Sysas pasisako už ryšius su teroristais?

Lietuvos Respublikos Seimas VIENBALSIAI konstatavo, kad "Rusijos Federacija, kurios karinės pajėgos sąmoningai ir sistemingai renka bombardavimo taikiniais civilinius objektus, yra terorizmą remianti ir vykdanči valstybė".

Kaip šitos Seimo nuostatos įgyvendinimą pateikiau Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui svarstyti įstatymo pataisas, kokias tai turės pasekmes Rusijos ir Lietuvos tarpusavio santykiams. Saulius Skvernelis, Algirdas Butkevičius ir Algirdas Sysas pasisakė prieš, argumentuodami, kad verslui niekas negali uždrausti su kuo nori prekiauti arba kad reikia pasitarti su ES, prieš priimant sprendimus. Apie verslo laisvę ir terorizmą. Pavyzdžiui, šiuo metu JAV šias valstybes laiko tarptautinio terorizmo rėmėjomis: Šiaurės Korėja, Iranas, Kuba, Sirija. Ir JAV riboja paramą bei prekybą su šiomis šalimis. Jei JAV įtrauktų Rusiją į šį sąrašą, tai turėtų katastrofiškų pasekmių Rusijos ekonomikai, o ukrainiečiai, kurių šeimos yra nukentėjusios nuo Rusijos bombardavimų, galėtų kreiptis į JAV teismus, kaip buvo Sudano atveju. Tai būtų rimčiausia sankcija Rusijai. Niekas neprekiauja su teroristais, išskyrus kažkokių nišinius verslus. Manau, kad Seimo nariai tą supranta, bet jie, atrodo, iki šiol neįsisavino, kad tai liečia Rusiją. Kad Rusija tapo teroristine valstybe, jiems už tai nubalsavus.

Mes dar kartą pagarsėjome pasaulyje, kad pirmieji pasaulyje atsiliepėme į Ukrainos prezidento Vladimiro Zelenskio kvietimą, ir pirmieji pasaulyje paskelbėme Rusiją teroristine valstybe. Ir S. Skvernelis, ir A. Butkevičius ir A. Sysas buvo tarp jų, tad kaltų ieškoti nebėra kur. Reikia pasižiūrėti į veidrodį. Galvoti, ar tartis su ES ar JAV galima buvo anksčiau. Bet dabar sprendimas priimtas. Ir Užsienio reikalų ministerija, ir šalies Prezidentas galėtų pasistengti, kad Lietuva neliktų šiuo klausimu vieniša. Ir reikia įgyvendinti šią rezoliuciją, nes kitaip pasaulyje nuskambės kaip pirmoji "drąsi" valstybė, kuri daro biznį su teroristine valstybe. Arba pirmoji valstybė, kuri išsigando savo priimto sprendimo ir traukiasi.

Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-ar-skvernelis-butkevicius-ir-syas-pasisako-uz-rysius-su-teroristais.d?id=90763101>

2022.08.08

Raimundas Lopata. Ursula von der Leyen ir rusų tranzitas

Europos Komisijos (EK) pirmininkė Ursula von der Layen atsakė į BNS klausimus. Ką pasakė EK pirmininkė dėl vadinamojo rusų tranzito?

1. Paskelbtas išaiškinimas atitinka ankstesnes gaires. 2. Keliais negali būti gabenamos sankcionuotos prekės. 3. Geležinkeliais PREKĖS IŠ PRINCIPO gali būti gabenamos. 4. Draudžiamas karinis tranzitas. 5. Šis išaiškinimas yra praktinė informacija, patikslinimas, kad ES valstybės-narės turi stebėti tranzitą idant būtų išvengta sankcijų apėjimo. Tai, kas čia parašyta, visiškai atitinka mūsų ankstesnę interpretaciją, kad EK sąmoningai laikosi dviprasmybės. Jei EK būtų apkaltinta peržengus įgaliojimus, ji galėtų pasakyti, kad niekur nebuvo pasakyta, kad geležinkeliu galima vežti sankcionuotas prekes. Pirmininkė, atsakydama raštu, t. y. pasverdama kiekvieną žodį, vėl, kaip ir išaiškinyje, praleido žodžius „sankcionuotas“ arba „visas“ prieš žodį PREKES. Plius dar pridėjo, kad IŠ PRINCIPO galima vežti PREKES. Bet galima ir nevežti. Ir pabrėžė, kad tai skirta tam, kad negalima būtų apeiti sankcijų.

Trumpai tariant, EK ir vėl nepasakė, kad geležinkeliais galima vežti sankcionuotas prekes, ir paliko tai spręsti Lietuvai. O Lietuva apsisprendė pagal JAV bei Vokietijos prašymą arba spaudimą deeskaluotis gaires interpretuoti Rusijos naudai ir nusprendė leisti.

Kitas svarbus aspektas – neleidžiama vyksti kariniam tranzitui. Ar tai reiškia, kad po 2014 m. Krymo okupacijos ir po 2022 m. vasario 24 d. karinis tranzitas per Lietuvos Respublikos teritoriją vyko? Jei vyko, kas buvo toks „drąsus“, leidęs jam vyksti? Teks išsiaiškinti ir tai. Be to EK pirmininkė atsakymuose į BNS klausimus nepaaiškino, kodėl geležinkeliai yra išskirtinė transporto priemonė, nes niekur EK reguliavime tai nėra pasakyta. Šitą klausimą ir dar kelis kartu su Europos parlamento nariu, liberalu Petru Auštrevičiumi uždavėme mūsų Užsienio reikalų ministerijai. Atsakymų į klausimus negavome, bet gavome bendro pobūdžio pasamprotavimus su pasiūlymu kreiptis į Komisiją. Čia, matyt, nauja komunikacinė URM praktika, kad į Seimo narių paklausimus neatsakoma, o siunčiama į Briuselį. Ką gi, kreipėmės į Briuselį, laukiame atsakymų. Manau, verta mūsiškių neatsakytus klausimus paskelbti viešai, tegu tai lieka istorijai. 1. Ar 2022 m. liepos 13 d. paskelbtose EK gairėse yra nurodyta, kad geležinkelių tranzitu per ES teritoriją galima vežti sankcionuotas prekes? Jeigu taip, tai kuriame gairių punkte?

2. Jeigu gairėse yra nurodytas leidimas vežti tranzitu per ES teritoriją sankcionuotas prekes, kuria (kuriomis) Tarybos reglamento 833/2014 nuostatomis toks leidimas yra grindžiamas? Ar yra ES teisės aktų, kuriuose yra nurodyta, kad geležinkeliai turi išskirtinę teisę vežti sankcionuotas prekes? 3. Kokių pagrindų gairėse iš kitų transporto rūšių išskiriamas geležinkelių transportas? Ar ir, jei taip, kokių pagrindų gairės gali būti suprantamos taip, kad geležinkeliu galima tranzitu per ES teritoriją vežti sankcionuotas prekes, bet negalima vežti kitu transportu? 4. Jei Tarybos reglamente 833/2014 nėra išskirti geležinkeliai, kaip turintys išskirtinę teisę vežti sankcionuotas prekes, o EK gairėse ta teisė atsiranda (jei atsiranda), ar tai nereiškia, kad EK perėmė ES Ministrų Tarybos kompetenciją? 5. Koks yra gairių teisinis statusas? Ar jos privalomos vykdyti Lietuvai, jei Lietuva ten neminima? Šis tekstas tėra pastabos ir nėra kritika Premjerei, kuri esamomis sąlygomis pasielgė racionaliausiai pagal informaciją, kuri jai buvo prieinama.

Skaitkite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-ursula-von-der-leyen-ir-rusu-tranzitas.d?id=90920229>